

Yhteenvedo metropoliesiselvitystä koskevista lausunnoista

31.5.2013

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	3
2. LAUSUNTOPYYNTÖ ESISELVITYKSESTÄ	3
3. LAUSUNTOJEN KESKEINEN SISÄLTÖ	4
4. LAUSUNNOISSA ESITETTYJÄ NÄKÖKOHTIA TOTEUTETTUUN ESISELVITYKSEEN, ESITETTYIHIN VAIHTOEHTOIHIN SEKÄ NIIDEN VAIKUTUKSIIN	6
4.1. ARVIO ESITETTYJEN VAIHTOEHTOISTEN MALLIEN KUNTAJAKOALUEISTA JA METROPOLIHALLINTOMALLEISTA SEKÄ METROPOLIHALLINNON TEHTÄVISTÄ, PÄÄTÖKSENTEOSTA JA RAHOITUKSESTA	7
4.1.1 Arviot suurkuntamallista	8
4.1.2 Arviot vahvojen peruskuntien ja vaaleilla valitun metropolihallinnon mallista	8
4.1.3 Arviot vahvan metropolihallinnon ja vaihtoehtoisten kuntarakenteiden mallista	9
4.1.4 Yleiset huomiot ja arviot liittyen kuntajakoon ja kuntajakoselvitysalueisiin	9
4.1.5 Yleiset huomiot liittyen metropolihallintoon ja yhteistyöhön	10
4.2. ARVIO ESISELVITYKSESSÄ ESITETYISTÄ OSALIITOSEHDOTUKSISTA	13
4.3. ARVIO VAIHTOEHTOISISSA MALLEISSA ESITETYISTÄ ALUERAJAUKSISTA	14
5. LAUSUNNOISSA ESITETTYJÄ NÄKÖKOHTIA VAIHTOEHTOJEN TOTEUTUKSEEN JA JATKOVALMISTELUUN	14
5.1. NÄKEMYKSET ESISELVITYKSESSÄ ESITETTYJEN VAIHTOEHTOISTEN MALLIEN TOTEUTTAMISESTA PERUSTELUINEEN	14
5.2. KUNTIEN OMAT VAIHTOEHDOT ESISELVITYKSESSÄ ESITETYILLE VAIHTOEHDOILLE	15
5.2.1 Kuntien esittämät kuntajakoselvitysalueet	16
5.2.2 Kuntien näkemykset metropolihallinnon mallista	17
5.3. NÄKEMYKSET KUNTAJAKOSelvITYKSEN TOTEUTTAMISESTA	19
5.4. NÄKEMYKSET JATKOVALMISTELUN AIKATAULUISTA	19
5.5. MUITA JATKOVALMISTELUUN LIITTYVIÄ NÄKÖKOHTIA JA LISÄSELVITYSTARPEITA	20
LIITE 1. METROPOLIALUEEN ESISELVITYKSEN ”METROPOLI MEILLE KAIKILLE” KESKEISET EHDOTUKSET.	22
LIITE 2. LAUSUNTOJEN TIIVISTELMÄT	24
LIITE 3. LAUSUNNON ANTANEET TAHOT	40

1. Johdanto

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakente. Hallitusohjelman mukaan kunta- ja palvelurakennetarkaisujen merkitys korostuu metropolialueella. Hallitusohjelman mukaan tarve metropolialuetta koskevalle erilliselle laille selvitetään.

Hallitus linjasi 5.6.2012 iltakoulussa kuntauudistuksen jatkovalmistelua metropolialueen osalta siten, että alueella tarvitaan sekä kuntarakenteen muutoksia että jonkin tyyppistä metropolihallintoa. Hallitus päätti selvittää erilaiset vaihtoehdot metropoliratkaisuksi alueen yhteisen suunnittelun ja ohjauksen tueksi erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymyksissä, sekä kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja segregaaation ehkäisemiseksi. Hallitus päätti käynnistää työn esiselvityksellä, jossa kartoitetaan tulevat kuntajakoselvitysalueet ja erilaiset vaihtoehdot metropoliratkaisuksi.

Valtiovarainministeriö nimesi esiselvitystä ohjaavan johtoryhmän toimikaudeksi 3.7.2012 – 28.2.2013 sekä 21.8.2012 selvityksen toteuttamiseksi kuusi selvityshenkilöä, joiden toimeksianto päättyi 28.2.2013. Metropolipolitiikan neuvottelukunta oli mukana esiselvityksen valmistelussa toimien sen seurannasta vastaavana toimielimenä.

Esiselvityksen tavoitteena oli kartoittaa osana kuntauudistusta ja yhteistyössä kuntien kanssa metropolialueen kuntajakoselvitysalueet sekä vaihtoehtoiset mallit metropolihallinnoksi. Metropolihallinnon osalta tuli kartoittaa yhteisesti hoidettavat tehtävät, vaihtoehdot päätöksenteon organisoimiseksi sekä tehtävien rahoitusvaihtoehdot.

Selvityshenkilöiden väliraportti julkistettiin 11.1.2013. Tämän jälkeen järjestettiin kuulemiskierros alueen kunnille. Selvityshenkilöt esittivät toimeksiantonsa mukaisesti loppulliset ehdotuksensa alueen tuleviksi kuntajakoselvitysalueiksi sekä näihin kytkeytyvät vaihtoehdot metropolihallinnon malleiksi 5.3.2013 julkaistussa loppuraportissaan ”Metropoli meille kaikille”.

Selvityshenkilöt ehdottivat loppuraportissaan kolmea vaihtoehtoista mallia, joista kaksi ensimmäistä ovat päävaihtoehtoja. Raportissa myös arvioitiin erityisesti päävaihtoehtojen toteutuksen vaikutuksia eri näkökulmista.

1. Suurkunnat ja sopimusyhteistyö
2. Vahvat peruskunnat ja vaaleilla valittu metropolihallinto.
3. Vahva vaaleilla valittu metropolihallinto ja vaihtoehtoiset kuntarakenteet

Selvityshenkilöt suosittelivat toteutettavaksi mallia *Vahvat peruskunnat ja vaaleilla valittu metropolihallinto*.

Raportissa esitetyjä vaihtoehtoja ja keskeisiä ehdotuksia on kuvattu myös liitteessä 1.

2. Lausuntopyyntö esiselvityksestä

Valtiovarainministeriö pyysi 11.3.2013 päivätyllä pyynnöllä lausuntoja esiselvityksestä. Lausuntoa pyydettiin esiselvityksen loppuraportista sekä erityisesti seuraavista kysymyksistä:

1. Esiselvitys, vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

- Esiselvityksessä esitetyt vaihtoehtoiset mallit ja se, mitkä vastaisivat metropolialueen haasteisiin parhaiten ja olisivat tarkoituksenmukaisia alueen kokonaisedun näkökulmasta
- Arvio esiselvityksessä esitetyistä kuntajakovaihtoehdoista ja metropolihallintomalleista
- Arvio esitettyjen vaihtoehtojen mahdollisuuksista, riskeistä, eduista, haitoista ja vaikutuksista
- Arviot esiselvityksessä esitetyistä osaliitosehdotuksista
- Arvio vaihtoehtoisissa malleissa (1-3) esitetyistä aluerajauksista

2. Näkemykset jatkovalmistelusta

- Perusteltu näkemys siitä, minkä vaihtoehtoisen mallin toteutukseen kunta olisi valmis osallistumaan ja mahdolliset vaihtoehdot esiselvityksessä esitetyille malleille tai kuntajakoalueille
- Näkemys siitä, toteutetaanko kuntajakoselvitys kunnan omalla kustannuksella vai erityisen kuntajakoselvittäjän toimesta
- Näkemys jatkovalmistelun toteutusaikataulusta ja liitosten sekä mahdollisen metropolihallinnon voimaantulosta

Lausuntopyyntö lähetettiin metropolialueen 14 kunnalle sekä niille reuna-alueiden kunnille, joita esiselvitys osin koski. Lausuntoa pyydettiin kuntien ohella mm. alueen yhteistyöorganisaatioilta, ministeriöiltä, eduskuntapuolueilta, metropolipolitiikan neuvottelukunnassa edustettuina olevilta tahoilta sekä järjestöiltä. Kaikkiaan lausuntoja pyydettiin 93 taholta. Lausunnot pyydettiin toimittamaan 22.5.2013 mennessä.

Lausuntopyyntön keskeinen tavoite oli saada kuntien ja muiden tahojen näkemykset metropolialueen esiselvityksen loppuraportista sekä siinä esitetyistä kuntajako- ja metropolihallintovaihtoehdoista. Samoin tavoite oli saada näkemykset jatkovalmistelua ja etenemistä koskien.

Esiselvityksestä antoi lausunnon yhteensä 69 tahoja. Näistä 19 oli kuntien ja 50 muiden tahojen lausuntoa. Lausunnot löytyvät valtioneuvoston hankerekisteristä osoitteesta http://www.hare.vn.fi/mAsiakirjojenSelailu.asp?h_ild=18670&a_ild=198838.

Tiivistelmät kuntien ja muiden lausunnonantajien näkemyksistä sekä listaus lausunnon antaneista tahoista ovat yhteenvedon liitteinä.

Tässä lausuntoyhteenvedossa on tarkasteltu erityisesti *alueen 14 kunnan näkemyksiä lausuttavaan esiselvitykseen*. Yhteenvedossa maininnalla *kunnat* tarkoitetaan ensisijaisesti alueen 14 kuntaa ellei muutoin mainita. Myös lausunnon antaneiden muiden kuntien sekä muiden tahojen näkemyksiä on nostettu esiin käsiteltävästä asiakokonaisuudesta riippuen.

3. Lausuntojen keskeinen sisältö

Lausuntojen perusteella esiselvityksessä esitettyjä malleja alueen kuntajakoselvitysalueiksi ja metropolihallinnon malleiksi ei pääsääntöisesti nähdä tarkoituksenmukaisina alueen tulevaisuuden tai kokonaisedun näkökulmasta. Muut kuin esiselvityksessä esitetyt ratkaisut nähdään sekä kuntien että muiden lausunnonantajien lausuntojen perusteella esitettyjä malleja parempina. Erityisesti valtaosa eli 12 alueen 14 kunnasta ei ole valmis jatkovalmisteluun selvittäjien ehdottamien mallien pohjalta. Kunnat esittävät kuitenkin sekä vaihtoehtoisia kuntajakoselvitysalueita että metropolihallinnon malleja.

Kuntien lausunnoissaan esittämät vaihtoehtoiset kuntajakoselvitysalueet poikkeavat osin kuntakokoonpanoiltaan esiselvityksessä esitetyistä alueista. Poikkeavia kuntajakoselvitys-

alueita perustellaan lausunnoissa erityisesti sillä, että esiselvityksessä esitetyt selvitysalueita ei nähdä metropolialueella toimiviksi. Alueita ei myöskään nähdä toiminnallisesti, taloudellisesti tai muutoin perustelluiksi. Lisäksi monet kunnista näkevät jo nykyisten kuntien vastaavan vahvoja peruskuntia. Lausunnoissa painottuu pääsääntönä se, että alueella tapahtuvien liitosten ja liitosselvitysten tulisi pohjautua vapaaehtoisuuteen. Moni kunta näkee lisäksi itsenäisenä säilymisen ensisijaisena vaihtoehtona. Kuntien valmius liitosselvityksiin ja kuntien esittämät selvitysalueet on kuvattu yksityiskohtaisemmin luvussa 5.2.

Kaikki alueen 14 kuntaa ovat kuitenkin valmiita käynnistämään liitosselvityksiä, vaikkakaan eivät välttämättä esiselvityksessä esitetyillä alueilla. Valtaosalla kunnista on lisäksi yhtenäiset näkemykset siitä, minkä kuntien kanssa liitosselvitykset tulisi käynnistää. Poikkeuksena tästä ovat Vantaa ja Helsinki, jotka myös ovat valmiita liitosselvityksiin, mutta muut kunnat eivät esitä niitä selvityksiin mukaan otettaviksi.

Valtaosa kunnista ei ottanut kantaa esiselvityksessä ehdotettuihin osaliitosalueisiin. Näitä esitettiin esiselvityksessä vain joidenkin kuntien osalta.

Alueen kuntien kannat metropolihallintomallista, sen tehtävistä ja päätöksenteosta vaihtelevat. Lisäselvitystarpeita esittävät monilta osin nekin kunnat, jotka olisivat valmiita osallistumaan jatkovalmisteluun jonkin selvittäjien esittämän mallin pohjalta. Kunnista osa tuo esiin vaihtoehtoisia malleja metropolihallinnoksi ja osa taas ei tarkemmin ota malliin kantaa. Muun muassa Keski-Uudenmaan kunnat, jotka olisivat käynnistämässä kahdeksan kunnan kuntajakoselvitystä toteavat yleisesti tarpeen selvittää MAL-asioiden yhteistyötä edelleen seudun kuntien ja valtion kesken.

Mahdollisen metropolihallinnon tai metropolialueen yhteisten tehtävien nähdään erityisesti liittyvän MAL-asioiden suunnitteluun ja tätä koskevaan päätöksentekoon. Usea kunta toteaa päätöksenteon osalta, että sen tulee perustua kansanvaltaiseen ja demokraattiseen malliin. Vaaleilla valittavaan valtuustoon ei välttämättä suoraan oteta kantaa, vaikka osassa lausuntoja sitä kannatetaan. Osa lausunnonantajista näkee, että päätöksenteon järjestäminen riippuu siitä, mitä tehtäviä metropolihallinto perustettaisiin hoitamaan. Rahoitusvaihtoehtoja nähdään käsitellyn esiselvityksessä liian kapeasti ja tältä osin lisäselvitystarpeita pidetään ilmeisinä. Verotusoikeuden siirtäminen metropolihallinnolle ei lausuntojen mukaan saa kannatusta. Metropolikaavan valmistelua pääsääntöisesti kannatetaan.

Jatkovalmisteluun liittyen ja mikäli metropolihallintoa lähdetään valmistelemaan, nähdään erityisesti kuntien lausunnoissa tarve lisäselvityksille. Tarpeen nähdään koskevan erityisesti tehtäviä, tehtäväsiirtojen ja niiden vaikutuksia, toimivalta- ja työnjakokysymyksiä, päätöksenteon järjestämistä sekä rahoituksen järjestämistä.

On huomioitava, että lausunnoissa on osin tarkasteltu kuntajakoa ja metropolihallintomallia toisistaan irrallaan. Osa lausunnonantajista ei myöskään näe tarpeellisenä kytkeä esiselvityksessä esitetysti yhteen kuntarakenteen muutosta ja metropolihallintoa. Toisaalta taas osa lausunnonantajista näkee, että kuntarakenteen muutoksilla on merkitystä suhteessa metropolihallinnon malliin.

Jatkovalmistelun aikatauluihin ei kovinkaan moni lausunnonantajista ota tarkemmin kantaa. Kuntajakoselvitysten osalta osa kunnista toteaa voivansa toteuttaa selvitykset rakennelain edellyttämässä aikataulussa, mutta osa ei ota selvitysten toteuttamisen aikatauluihin kantaa. Kunnista vain yksi ottaa kantaa siihen, milloin mahdolliset kuntajaon muutokset voisivat tulla voimaan. Myöskään metropolihallinnon valmisteluaikataulua tai sitä, milloin metropolihallinto voisi aloittaa toimintansa, ei alueen 14 kunnan lausunnossa pääsääntöisesti kommentoida.

Valtaosa eli 11 metropolialueen 14 kunnasta haluaisi toteuttaa liitosselvitykset kuntien omana selvityksenä. Usea kunta kuitenkin toivoi valtion osallistuvan selvityksen kustannuksiin. Valtion erityiseen kuntajakoselvitykseen ei juurikaan ole halukkuutta.

Aluerajausten osalta lausunnonantajien kannat vaihtelevat. Moni pitää 14 kunnan muodostamaa metropolialuetta tarkoituksenmukaisena, sillä näiden kuntien osalta yhteistyötarpeet nähdään suurimpina. Toisaalta monissa lausunnoissa esiin nousee mahdollisen metropolihallinnon suhde Uudenmaan liittoon ja maakunnan muihin kuntiin ja esiin tuodaan myös tarve ulottaa metropolialueen määrittely 14 kuntaa laajemmalle alueelle. Osassa lausuntoja taas tuotiin esiin, että keskeiset haasteet kytkeytyvät pääkaupunkiseutuun, mistä johtuen syvemmän yhteistyötarpeen nähdään liittyvän erityisesti näihin kuntiin. Perusteltuna ei pidetä sitä selvittäjien ehdotusta, jossa metropolialue rajattaisiin 13 kuntaan.

Lisäksi erityisesti kunnat toteavat tarpeen yhteen sovittaa metropoliratkaisu meneillään oleviin muihin kuntauudistukseen liittyviin hankkeisiin, kuten mm. sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen.

Näkemykset alueen haasteista nähtiin lausunnoissa pääsääntöisesti yhtäläisinä selvityshenkilöiden raportissa esittämien näkemysten kanssa siltä osin kuin lausunnonantajat ottivat niihin kantaa. Näkemyseroja oli kuitenkin haasteiden vaatimissa ratkaisukeinoissa.

Lausuntojen analyysiin sisältyy tulkinnanvaraisuutta. Vain harva lausunnonantaja arvioi yksityiskohtaisesti eri malleja ja niiden tarkoituksenmukaisuutta tai laajemmin mallien riskejä, haittoja, mahdollisuuksia ja etuja sekä muita vaikutuksia. Joissakin lausunnoissa vaihtoehtoisia malleja on arvioitu monipuolisesti, mutta useimmiten selvitystä ja malleja on arvioitu lähinnä oman hallinnonalan tai organisaation näkökulmasta. Lausunnoissa ei ole myöskään otettu kantaa kaikkeen esiselvityksessä esitettyyn ja useassa tapauksessa vastaukset ovat moniselitteisiä. Esiselvitysraportin konkreettisten ehdotusten osalta lausunnot ovatkin varsin yleispiirteisiä. Edellä mainitusta johtuen muun muassa määrällisten johtopäätösten tekeminen lausunnoista on vaikeaa, vaikkakin niitä joiltain osin onkin mahdollista esittää.

4. Lausunnoissa esitettyjä näkökohtia toteutettuun esiselvitykseen, esitettyihin vaihtoehtoihin sekä niiden vaikutuksiin

Lausuntopyyntöissä pyydettiin tarkastelemaan mallien tarkoituksenmukaisuutta tulevaisuuden ja tulevien haasteiden näkökulmasta sekä metropolialueen kokonaisedun näkökulmasta. Lisäksi pyydettiin arvioimaan esitettyjen mallien etuja, mahdollisuuksia, haittoja ja riskejä sekä vaikutuksia.

Parhaiten metropolialueen tulevaisuuteen vastaavat kaikkien lausunnonantajan mielestä muut ratkaisut kuin esiselvityksessä esitetyt vaihtoehdot. Muita ratkaisuja kannatti 69 lausunnonantajasta 20. Kuuden mukaan usea esitetystä vaihtoehdoista, kahden mukaan vaihtoehto vahva metropolihallinto ja vaihtoehtoiset kuntarakenteet, kolmen mukaan vaihtoehto vahvat peruskunnat ja metropolihallinto ja kuuden mukaan vaihtoehto suurkunnat ja sopimusyhteistyö olisivat tulevaisuuden näkökulmasta tarkoituksenmukaisimpia. 32 lausunnonantajaa ei kuitenkaan ota asiaan kantaa.

Vastaavasti myös alueen kokonaisedun kannalta muita kuin selvityksessä esitettyjä vaihtoehtoja pidetään tarkoituksenmukaisina. Muita vaihtoehtoja kannatti 21 lausunnonantajaa kaikista 69 tahosta, jotka lausunnon antoivat. 32 ei ottanut asiaan kantaa. Neljä kannatti vaihtoehtoa suurkunnat ja sopimusyhteistyö, neljä vaihtoehtoa vahvat peruskunnat ja metropolihallinto sekä kaksi vahvaa metropolihallintoa ja vaihtoehtoisia kuntarakenteita.

Kunnista vain harva näki jonkin esitetystä malleista tarkoituksenmukaisena tulevaisuuden näkökulmasta tai tarkoituksenmukaisena toteuttaa alueen kokonaisedun näkökulmasta. Kunnat eivät myöskään pääsääntöisesti katsoneet esitettyjen mallien sopivan sellaisenaan jatkovalmistelun pohjaksi.

Metropolialueen 14 kunnasta 12 kannatti muuta ratkaisua kuin esiselvityksessä esitettyjä malleja sekä alueen kokonaisedun että tulevaisuuden näkökulmasta. Kunnista Helsinki kannatti mallia suurkunnat ja sopimusyhteistyö ja Vantaa vahvojen peruskuntien ja metropolihallinnon mallia. Muista kunnista Lohja ja Karkkila kannattivat suurkunnat ja sopimusyhteistyö-mallia, Inkoo vahvaa metropolihallintoa ja vaihtoehtoisia kuntarakenteita. Porvoo ja Siuntio eivät ottaneet kantaa malleihin.

Malleihin kriittisesti suhtautuvat *kunnat samoin kuin osa muista lausunnonantajista, erityisesti puolueet, esittivät vaihtoehtoisia malleja esiselvityksessä esitetuille.* Näitä tarkastellaan jäljempänä.

Muista lausunnonantajista kuin kunnista valtaosa eli 31 ei ottanut kantaa siihen, mikä malli olisi tulevaisuuden tai alueen kokonaisedun näkökulmasta tarkoituksenmukaisin. Vajaa kymmenen kannatti jotain muuta kuin esitettyjä malleja ja viisi katsoi usean mallin tarvittaessa tarjoavan pohjaa jatkovalmistelulle ja vastaavan tuleviin haasteisiin myös alueen kokonaisedun näkökulmasta. Esiselvityksen kolmea vaihtoehtoista mallia kannatti kutakin 1-3 lausunnonantajaa.

Siltä osin kuin muut lausunnonantajat ottivat kantaa malleihin, voidaan todeta, että osa näki tarpeellisena peruskuntien varaan rakentuvan järjestelmän, jolloin metropolihallinto voisi olla kevyempi perustuen enemmän sopimuksellisuuteen. Toisaalta osa taas korosti tarvetta laajemman alueen metropolihallintoon, erityisesti mikäli riittävän suuriin muutoksiin ei kuntarakenteessa päästä. Osa taas näki, ettei kuntarakenteen kehittäminen ole kytköksissä metropolihallinnon tarpeeseen siten kuin esiselvityksessä esitettiin. Tähän liittyviä kommentteja esitettiin myös joidenkin kuntien lausunnoissa.

Vain harva lausunnonantaja arvioi yksityiskohtaisesti eri malleja ja niiden tarkoituksenmukaisuutta tai laajemmin mallien riskejä, haittoja, mahdollisuuksia ja etuja sekä muita vaikutuksia. Joissakin lausunnoissa vaihtoehtoisia malleja on arvioitu monipuolisesti, mutta useimmiten selvitystä ja malleja on arvioitu lähinnä oman hallinnonalan tai organisaation näkökulmasta.

Usea lausunnonantaja ja *myös kunnat toivoivat esitettyjä vaihtoehtoja tarkennettavan jatkovalmistelussa.* Erityisesti metropolihallinnon osalta nähtiin lisäselvitystarpeita mm. metropolihallinnon tehtävien sekä tehtävän- ja työnjaon samoin kuin rahoituksen ja päätöksenteonkin osalta. Useassa lausunnossa Uudenmaan liiton ja metropolihallinnon keskinäinen suhde nähtiin niin ikään lisäselvityksiä vaativaksi.

Näkemykset alueen haasteista nähtiin lausunnoissa pääsääntöisesti yhtäläisinä selvityshenkilöiden raportissa esittämien näkemysten kanssa siltä osin kuin lausunnonantajat ottivat niihin kantaa. Näkemyseroja oli kuitenkin haasteiden vaatimissa ratkaisukeinoissa.

4.1. Arvio esitettyjen vaihtoehtoisten mallien kuntajakoalueista ja metropolihallintomalleista sekä metropolihallinnon tehtävistä, päätöksenteosta ja rahoituksesta

Seuraavassa esitetään lausunnonantajien huomioita esiselvityksessä ehdotetuista malleista samoin kuin huomiot liittyen mm. metropolihallinnolle siirrettäviin tehtäviin, päätöksenteoon ja rahoituksen järjestämiseen.

Huomiot mallien osalta olivat enimmäkseen yleisluonteisia ja vain muutama lausunnonantaja analysoi yksityiskohtaisesti eri malleja. Yleisesti lausunnoissa tuotiin esiin se, että esitettyjen mallien vaikutusarviointia voidaan tehdä vain yleisellä tasolla johtuen raportin ja esitettyjen mallien yleispiirteisyydestä.

Näkökohdat liittyen tehtäviin, päätöksentekoon ja rahoitukseen on koostettu yksittäisten lausunnonantajien kommentteista ja onkin huomioitava, että vain harva lausunnonantaja otti yksityiskohtaisesti kantaa näihin asioihin.

4.1.1 Arviot suurkuntamallista

Suurkuntamallin haittoina nähtiin mm. se, että esitetty kuntajakoalue ei ratkaisisi alueen yhteisiä haasteita, kuten mm. MAL- tai ympäristöongelmia tai vastaisi riittävästi segregaatioon tai syrjäytymisen haasteisiin. Riskinä nähtiin kustannusten kasvu mm. harmonisointikustannusten osalta liitosvaihtoehdoissa sekä fuusioprosessien pituus ja raskaus. Tämän nähtiin vaarantavan samanaikaisen yhteistyön kehittämisen esim. joukkoliikenteen ja sosiaalisen asuntotuotannon alueilla. Riskinä tuotiin esiin myös vallan ja vastuun epätasainen jakautuminen kilpailukyvyn osalta, hyötyjen ja tulosten epätasainen jakautuminen ja uhkina kilpailun ja eriarvoistumisen kasvu ja ketteryuden menetys. Esitys nähtiin ristiriitaisena seudun monikeskuisuuden kanssa. Myös kuntien erikokoisuus nähtiin uhkatekijänä samoin kuin se, että kuntien hallinnosta muodostuisi liian suuri.

Osa piti kuitenkin suurkuntamallissa esitettyjä kuntajakoselvitysalueita tarkoituksenmukaisimpina. Suurkuntamallin etuina nähtiin tällöin se, että alueet ja erityisesti pääkaupunkiseudun selvitysalue muodostaa jo yhtenäisen alue- ja asutusrakenteeseen pohjautuvan kaupunkikeskuksen. Etuina pidettiin myös sitä, että kunnat voisivat tällöin huolehtia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutehtävistä itsenäisesti. Eduksi katsottiin myös se, että mallin pohjautuessa suurkuntiin, voitaisiin niiden välillä tarvittava yhteistyö hoitaa ja organisoida varsin kevyesti ja ketterästi sopimusyhteistyömallilla ilman uutta hallinnontasoa tai tehtävien tai verotusoikeuden siirtoja uudelle hallinnon tasolle ja maapolitiikka ja kaavoitus voitaisiin säilyttää samalla organisaatiolla. Myös yhdessä hoidettavien tehtävien määrä olisi rajallisempi. Tämän nähtiin myös palvelevan parhaiten elinkeinoelämän etua ja luovan kunnille riittävästi liikkumavaraa. Etuna pidettiin myös sitä, että mallin kautta välttyttäisiin tarpeettomalta kilpailulta.

Osa lausunnonantajista näki, että juuri tämä malli vastaisi parhaiten lähidemokratian ja osallistumisen sekä vaikuttamisen haasteisiin. Osan näkemysten mukaan taas juuri suurkuntamallin haittana olisi kuntalaisista etäännyminen ja päätöksenteon läpinäkymättömyys. Vastakkaisia kantoja oli myös kuntien itsehallinnon osalta. Osa lausunnonantajista katsoi, että suurkuntamalli vahvistaisi kuntien itsehallintoa parhaiten, kun sitä vastoin osa näki, että malli keskittäisi liiaksi valtaa ja rajoittaisi kuntien itsehallintoa.

4.1.2 Arviot vahvojen peruskuntien ja vaaleilla valitun metropolihallinnon mallista

Mallin nähtiin vähentävän eriytyvän kehityksen epäoikeudenmukaisia seurauksia. Sen nähtiin myös mahdollistavan alueiden kehittämisen nykyistä paremmin. Etuina nähtiin myös pää- ja pienempiin keskuksiin pohjautuva tasapainoinen rakenne, joka mahdollistaisi hyvin saavutettavan palveluverkon. Mallin nähtiin mahdollistavan myös yhteisvastuullisemman asuntotuotannon ainakin pitkällä aikavälillä. Päätöksenteon läpinäkyvyyden nähtiin paranevan. Lisäksi mallin nähtiin parhaiten turvaavan asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet. Mallin nähtiin myös tehostavan MAL-suunnittelun resursseja ja kokoavan osaamista sekä antavan tätä kautta mahdollisuuden metropolikaavan valmisteluun. Metropolihallinnon

nähtiin voivan parantaa seudun houkuttelevuutta ja vahvistavan mm. yhteistä markkinointia sekä edunvalvontaa suhteessa valtioon.

Haittoina nähtiin kustannukset, jotka johtuisivat mm. palvelutasojen, henkilöstöpolitiikan ja tietojärjestelmien yhdenmukaistamisesta. Uudelleenorganisointi veisi aikaa ja resursseja. Riskeinä nähtiinkin kustannusten kasvu samoin kuin byrokratian lisääntyminen. Uuden hallinnontason perustamista ei nähty kaikissa lausunnoissa tarkoituksenmukaiseksi. Osassa lausuntoja myös tämä malli nähtiin itsehallinnon kannalta haitalliseksi. Lisäksi mallissa metropolihallinnolle esitetyt tehtävät nähtiin osin epätarkoituksenmukaisina tai liian laajoina. Tarkemmin tehtäviä on tarkasteltu jäljempänä.

4.1.3 Arviot vahvan metropolihallinnon ja vaihtoehtoisten kuntarakenteiden mallista

Mallissa eniten kritiikkiä sai verotusoikeuden siirtäminen metropolihallinnolle. Tätä osa kunnista vastusti ja siihen suhtauduttiin varsin varauksellisesti, koska sen nähtiin heikentävän kuntien toimintamahdollisuuksia ja päätösvaltaa samoin kuin itsehallintoa ja kunta-laisten mahdollisuuksia ja halua osallistua, kun riskinä samanaikaisesti olisi hallinnon etääntyminen. Niin ikään riskeinä nähtiin, että toimivaltaristiriidat eri tahojen välillä voisivat lisääntyä ja muodostuisi uusi hallinnontaso, kun samanaikaisesti kustannukset ja byrokratia kasvaisivat. Mallissa metropolihallinnolle esitetyt tehtävät nähtiin liian laajoina eikä katsottu niiden tuovan lisäarvoa seudun kehityksen kannalta. Myös taloudellisten hyötyjen saavuttaminen mallin kautta nähtiin epätodennäköisenä. Se, että metropolihallinnolla olisi valta tehdä esityksiä seudun kuntarakenteen muuttamisesta, sai joiltain kunnilta kritiikkiä. Mallia ei nähty tarpeelliseksi myöskään, mikäli kuntakoko nykyisestä metropolialueella kasvaa.

Niissä lausunnoissa, joissa vahvaa metropolihallintoa kannatettiin, todettiin sen usein olevan vaihtoehto, mikäli suurkuntamallissa esitettyihin laajoihin kuntaliitoksiin ei päästä. Osassa lausunnoista pidettiin toisaalta vahvaa metropolihallintoa tarpeellisena kuntarakennemuutoksista riippumatta ja osa taas perusteli mallin tarpeellisuutta sillä, että se vähentäisi tarvetta kuntarakennemuutoksille. Mallia perusteltiin hyvänä vaihtoehtona, jolla seudun yhteiset haasteet ja tehtävät voidaan hoitaa kansanvaltaisen järjestelmän kautta tilanteessa, jossa kuntarakennemuutokset pohjautuvat vapaaehtoisuuteen. Malli nähtiin tarpeellisena, koska seudun haasteisiin ei ole mahdollista vastata yksin kuntarakennetta muuttamalla. Lausunnoissa, joissa mallia kannatettiin, se nähtiin myös selkeänä ja demokraattisena.

4.1.4 Yleiset huomiot ja arviot liittyen kuntajakoon ja kuntajakoselvitysalueisiin

Muut kuin kunnat eivät juurikaan ottaneet kantaa yksittäisiin selvitysalueisiin, mutta malleja (esim. suurkunta, vahvat peruskunnat) sekä kuntarakennemuutosten tarpeita yleisesti kuitenkin kommentoitiin.

Selvityshenkilöiden esittämien *kuntajakoalueiden tarkoituksenmukaisuuden osalta lausunnonantajien kannat osin vaihtelevat*. Selvityshenkilöiden esittämiä eri malleja kritisoiitiin useissa lausunnoissa siksi, ettei esitettyjen alueiden nähty sopivan seudulle, jossa kuntarakenne jo nyt pohjautuu vahvoihin peruskuntiin. Esitettyjen kuntajakoehdotusten ei katsottu mm. muodostavan taloudellisesti, maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämisen kannalta taikka alue- ja väestörakenteeltaan toimivia kuntia. Osa katsoi, ettei esitetuille liitosesityksille ole riittäviä perusteita. Osa lausunnonantajista taas näki eri vaihtoehtoissa esitettyjen alueiden nimenomaisesti vastaavan luontevia toiminnallisia kokonaisuuksia ja toi esiin, että esitetyn kaltaisten kuntarakenteen muutosten kautta voitaisiin vastata alueen keskeisiin haasteisiin. Osassa lausuntoja taas katsottiin, etteivät esitetyt liitosalueet paran-

taisi alueen yhteisiin haasteisiin vastaamista, vaan joidenkin esitetystä selvitysalueista nähtiin jopa kärjistävä haasteita ja alueen ongelmia, kuten kuntien välistä kilpailua.

Valtaosan kuntien samoin kuin puolueiden lausunnoissa painottui se, että kuntarakennemuutosten tulisi pohjautua vapaaehtoisuuteen. Toisaalta osa lausunnonantajista korosti, että metropolialuetta tulisi tarkastella kuntarakenteen osalta kokonaisuutena ja välttää esimerkiksi sellaisia liitoksia, jotka johtavat velkaisten kuntien hyljeksintään tai selvitysalueita, jotka muotoutuvat vauraiden kuntien keskinäisiksi selvityksiksi sekä kuntarakenteeseen, jolla on negatiivisia vaikutuksia seudulliseen eriytymiskehitykseen.

Osa lausunnonantajista suhtautui yleisesti kriittisesti myös siihen, että metropolihallinto ja sen tehtävät olisivat riippuvaisia kuntarakenteen muutoksista. Kuntarajojen itsetarkoituksellista muuttamista myös kritisoitiin.

Osaliitoksiin kunnat eivät pääsääntöisesti ottaneet kantaa ja niihin suhtauduttiin joidenkin muiden lausunnonantajien lausunnoissa kriittisesti. Jotkin muut lausunnonantajat esittivät, että alueen suuremmat kunnat (Helsinki, Espoo, Vantaa) voitaisiin pidemmällä aikavälillä pilkkoa pienempiin kokonaisuuksiin lähidemokratian vahvistamiseksi.

Kuntajakoselvitysalueiden riskeinä nähtiin mm. se, että ruotsinkielisten osuus jäisi alle 10 prosenttiin kokonaisväestömäärästä, mikä voisi vaikuttaa haitallisesti myös kielellisiin oikeuksiin. Riskinä pidettiin myös kuntalaisten henkisen yhteenkuuluvuuden vähenemistä, harmonisointikustannuksia sekä kuntien sisäisen organisaation monimutkaistumista. Mahdollisuuksina taas mm. se, että suuremmilla kunnilla olisi mahdollisuus järjestellä toimintaa tuottavuuden kehittämiseksi. Ne olisivat vähemmän haavoittuvia ja mm. henkilöstön erikoistumis- sekä hallinnon keventämismahdollisuudet samoin kuin yhteistyötarpeen väheneminen tuotiin esiin.

4.1.5 Yleiset huomiot liittyen metropolihallintoon ja yhteistyöhön

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että *alueella tarvitaan jonkinlaista kuntien välistä yhteistyötä* riippumatta kuntarakenteen muutoksista. Yhteistyön kehittämistarve nousi myös esiin useimmissa lausunnoissa. Sen sijaan *näkemykset siitä, miten yhteistyö tulisi organisoida ja millä tavoin jatkovalmistelu toteuttaa, vaihtelivat*. Osa lausunnonantajista näki, että ylikunnalliseen päätöksentekoon tulisi siirtää vain välttämättömimmät asiat ja lisäksi kaittettiin näyttöä toiminnan paremmasta tuloksellisuudesta kuntiin tai muuhun yhteistoimintaan verrattuna puhuttaessa vaalein valittavasta hallinnosta.

Metropolihallinnon osalta nähtiin, että jatkovalmistelussa on varottava päällekkäistä hallintoa, kustannusten kasvua ja byrokratian lisääntymistä. Nämä sekä asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksien ja -halujen väheneminen nähtiin keskeisinä uhkatekijöinä niin metropolihallinnon kuin kuntarakenteen muutostenkin osalta. Haittana ja riskinä metropolihallinnon osalta nousi useissa lausunnoissa esiin se, että laajat tehtäväsiirrot vähentäisivät merkittävästi kunnallista itsehallintoa ja vähentäisivät asukkaiden halua vaikuttaa.

Metropolihallinnon mahdollisuudet nousivat lausunnoissa esiin usein enemmänkin lausunnonantajan oman mallin perusteluina. Tällaisina tekijöinä nousivat esiin mm. mahdolliset positiiviset vaikutukset alueen elinkeinoelämään ja kilpailukykyyn, yhteensovitukseen liittyvä kokonaisuuden ja yhteisten visioiden selkeys sekä seudullisten voimavarojen yhdistäminen. Yhteinen päätöksenteko ja/tai koordinointi nähtiin tarpeelliseksi myös, koska se voisi parantaa esimerkiksi joukkoliikenteen kehittämismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia hyödyntää ja optimoida olemassa olevaa infrastruktuuria.

Yleisesti nähtiin, että *esitettyjä vaihtoehtoja metropolihallinnon osalta on jatkovalmistelussa tarpeen tarkentaa*. Edellä todetusti osa näki metropolihallintomallin kytkeytyvän kuntarakenteen kehittämiseen osan katsoessa, että näitä tulisi tarkastella toisistaan irrallaan.

Huomiot liittyen metropolihallinnon tehtäviin

Monissa lausunnoissa nähtiin *yhteisten tehtävien tai metropolihallinnon tehtävien kytkeytyvän erityisesti MAL-asioiden suunnitteluun ja kehittämiseen, yhdyskuntarakenteeseen ja ympäristöön sekä näihin liittyvään päätöksentekoon*. Yleisemmin näihin liittyviä tehtäviä kannatettiin siirrettäväksi metropolihallinnolle (tai muulla tavoin yhteisesti hoidettavan), mutta harva lausunnonantajista määritteli tehtäviä yksityiskohtaisesti. Segregaatiokehityksen estämiseen liittyvät tehtävät koettiin yleisesti myös sellaisina, joita metropolihallinto voisi hoitaa. *Myös metropolikaava nähtiin tärkeänä*, vaikkakaan kaikissa lausunnoissa tätä ei suoraan esitetty metropolihallinnon tehtäväksi. Lisäksi esitettiin, että metropolihallinto voisi vastata seudullisten strategioiden yhteensovituksesta.

Erityisesti ministeriöt, mutta myös osa muista lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että valtion viranomaistehtävien hoidon siirto metropolihallinnolle ei ole juridisesti, käytännön tai alueiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta yksinkertaista ja esitetystä laajuudessa tehtävien siirto nähdään haasteellisena ja sen katsotaan vaativan myös lisäselvityksiä. Lisäksi esiin tuotiin näkemyksiä, joiden mukaan tehtäväsiirroissa tulisi keskittyä ensisijaisesti kuntakentän sisäisiin tehtäväsiirtoihin eli siihen, mitä tehtäviä kunnilta voidaan siirtää metropolihallinnolle.

Yksittäisissä lausunnoissa esitettiin mm. seuraavia mainintoja tehtävien ja myös tarkennuksia em. MAL-tehtävien osalta:

Metropolikaava: Osa lausunnonantajista toteaa, että metropolikaavan tulisi korvata alueella maakuntakaava sekä koko kuntia koskevat yleiskaavat, mutta yksityiskohtainen asema- ja osayleiskaavoitus tulee edelleen säilyttää kuntien tehtävänä. Kaikissa lausunnoissa esitettyä kaavoitusta ei pidetty riittävän vahvana instrumenttina. Tältä osin katsottiin, että kaavan tulisi olla kuntia sitova. Osa lausunnonantajista kannatti kaavaa, mutta katsoi asian vaativan lisäselvitystä.

Koulutus: Osa lausunnonantajista katsoi, ettei toisen asteen tai ammatillisen koulutuksen järjestäminen metropolihallinnon toimesta toisi lisäarvoa. Sen sijaan metropolihallinnolle voitaisiin antaa tehtäväksi edistää nuorisotakuun toteutumista. Luontevana nähtiin, että myös lukiokoulutuksen siirtyminen metropolihallinnolle selvitettäisiin. Ongelmallisena taas pidettiin sitä, mikäli nuorille suunnattujen palvelujen järjestämisvastuu jakautuu metropolihallinnolle ja kunnille (esim. 2. asteen koulutus vs. muut nuorten palvelut).

Maahanmuuttajat (ja koulutus): Osa lausunnonantajista katsoi, että metropolihallinnolla voisi olla vastuu turvapaikan hakijoista. Lisäksi metropolihallinnon tehtäväksi voitaisiin liittää maahanmuuttajien kouluttautumisedellytysten kehittäminen ja täydennys- ja kielikoulutus sekä yhteisen toisen asteen ja ammatillisen koulutuksen informaatio- ja ohjausjärjestelmän kehittäminen.

Asuminen: Metropolihallinto voisi osan lausunnonantajista mukaan vastata kohtuuhintaisen asuntojen saatavuudesta. Osassa lausuntoja ei kannatettu, että metropolihallinto hankkisi sosiaalisen asuntotuotannon rakentamiseen tarvittavat tontit ja ylläpitäisi kunnissa vuokra—asuntoja ja vastaisi asukasvalinnoista. Esimerkiksi asuntotuotannon osalta esitetyn HSA:n tehtävät nähtiin monivaikutteisina ja laajoina ja kertatoimena tehtävien siirto kattavana ja kysymyksiä herättävänä. Osassa lausuntoja esitettiin, että hallinto voisi vastata asuntotuotantomäärien ja sosiaalisen rakentamistarpeen määrittelystä sekä tehdä myös sijaintia koskevat ratkaisut metropolikaavan kautta. Lisäksi osa näki, että hallinnon tulisi

kantaa vastuu riittävästä asuntotuotannosta koko seudun näkökulmasta ja että sosiaalisen asuntotuotannon järjestämisen tulisi kuulua metropolihallinnon tehtäviin.

Liikenne: Useissa lausunnoissa katsottiin, että metropolihallinto voisi vastata liikennejärjestelmään liittyvistä tehtävistä. Joukkoliikenteen suunnittelu ja järjestäminen sekä seudullisen tason strateginen liikennejärjestelmäsuunnittelu olisi perusteltua hoitaa kokonaisuutena yhdessä organisaatiossa. Joissain lausunnoissa katsottiin, että liikenteen osalta myös valtakunnallisten pääväylien kehittäminen tulisi arvioida osana metropolihallintoa. Väylärahastoon liittyviä esityksiä pidettiin epäselvänä ja toivottiin sitä arvioitavan jatkossa. Katukunnossapitoa ei nähty välttämättä kannatettavana siirtää metropolihallinnolle.

Kilpailukyky: Osassa lausuntoja katsottiin, että metropolihallinto voisi vastata kansainväliseen kilpailukykyyn liittyvistä tehtävistä. Osa taas katsoi, että tätä ei ole tarpeen organisoida metropolihallinnon alle ja, että pikemmin tarvittaisiin esim. koko Etelä-Suomen yhteistyötä.

Ruotsinkieliset palvelut: Osassa lausuntoja ei nähty lisäarvoa siitä, että vastuuta ruotsinkielisistä palveluista siirtyisi metropolihallinnolle. Osassa katsottiin, että joka tapauksessa kuntien yhteistyötä ruotsinkielisten palvelujen järjestämisessä tulisi kehittää. Yleisesti korostettiin, että hallinnon rakenteiden uudistamisen yhteydessä on tärkeää kiinnittää huomiota kielellisiin oikeuksiin, niiden toteutumiseen sekä kielellisten vaikutusten arviointiin samoin kuin ruotsinkielisten palveluihin.

Sote-tehtävät: Osassa lausuntoja esitettiin, että metropolihallinnon tulisi mahdollisesti vastata myös sote-tehtävistä. Osassa tätä taas ei pidetty kannatettavana.

Yleisesti tehtävien osalta todettiin lisäksi mm., että metropolihallinnolle tulisi siirtää vain välttämättömimmät ylikunnallista päätöksentekoa vaativat tehtävät. Erityisesti *monissa kuntien lausunnoissa laajoihin tehtäviin suhtauduttiin yleisesti varauksellisesti*. Tuotiin myös esiin, ettei metropolihallinnolle tulisi antaa toimivaltaa arvioida kuntajaon muutostarpeita. Lisäksi esitettiin huomiota liittyen mm. siihen, että metropolihallinnon tulisi olla enemminkin julkisten palvelujen tilaaja, ei tuottaja. Esitettiin, että riippumatta kuntarakennemuutoksista tulisi vähintään kokeiluluonteisesti siirtää valtion aluehallinnon muiden kuin valvontatehtävien siirto Uudenmaan liitolle.

Huomiot liittyen metropolihallinnon päätöksentekoon ja organisointiin

Yhteisiä päätöksentekorakenteita todettiin valtaosassa lausuntoja tarvittavan, osassa tuotiin esiin erityinen tarve, mikäli kuntarakennemuutokset jäävät pieniksi. Osa lausunnonantajista ei suoraan ottanut kantaa päätöksenteon järjestämiseen tai organisaatorakenteisiin. Edellä todetusti uusia hallinnontasoja toisaalta myös vastustettiin *eli tältäkin osin kannoissa oli vaihtelua*.

Osa lausunnonantajista, myös osa kunnista, kannatti selkeästi vaaleilla valitun valtuuston perustamista erityisesti, mikäli metropolihallinnon valmisteluun päädyttäisiin. Keskeisenä perusteena olivat tällöin sekä tehtävät, mutta myös se, että toimiakseen hallinnolla tulisi olla päätäntävalta. Osa lausunnonantajista totesi, että tarve vaaleilla valittavaan valtuustoon riippuu metropolihallinnolle siirrettävistä tehtävistä ja että päätöksenteon järjestäminen yleisesti riippuu siitä, mitä tehtäviä on tarve yhteisesti hoitaa. Osa lausunnonantajista esitti yleisempiä näkemyksiä päätöksentekoon todeten esimerkiksi tarvittavan ”demokraattisesti valittua hallintoa”, joka olisi läpinäkyvä ja jossa huomiota kiinnitettäisiin myös kuntalaisten osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

Erityisesti kuntien, samoin kuin osan puolueista, lausunnoissa esitettiin vaihtoehtoisia malleja metropolihallinnoksi. Tältä osin tuotiin esiin mm. se, että päätöksenteon organisointia tulisi selvittää myös rakennettavaksi osaksi Uudenmaan liittoa.

Osassa lausuntoja nähtiin metropolihallinnon roolina selkeä vastuu tietyistä tehtävistä ja osassa se nähtiin enemmän ohjaus- tai koordinaatioelimenä eri tahojen, kuten mm. kuntien, valtion, yhteisöjen ja yritysten yhteistyölle ja verkostoille.

Organisoinnin osalta esiin tuotiin joissain lausunnoissa myös se, etteivät raportissa esitetyt liikelaitokset saisi luoda moniportaista hallintoa metropolivaltuuston ja -hallituksen lisäksi ja se, että metropolihallinnon mallissa (myös vahvan) tulisi nykyiset kuntayhtymät liikelaitoskuntayhtymiksi muutettuina säilyttää siirtymäkauden ajan nykyisine tehtävineen.

Huomiot liittyen rahoituksen järjestämiseen ja rahoitukseen yleisemmin

Hyvin harva lausunnonantaja otti kantaa rahoitusvaihtoehtoihin. Pääsääntöisesti asiaa tarkasteli osa kunnista. *Usea toi esiin lisäselvitystarpeita erityisesti rahoituksen järjestämisen osalta.*

Oleellisena nähtiin tehtävien ja rahoituksen välinen suhde ja tärkeänä pidettiin sitä, että metropolihallinnolle samoin kuin mahdollisesti uusille suuremmille kunnille siirrettäviin tehtäviin turvattaisiin resurssit. Lisäksi toivottiin tarkkoja arvioita koko muutoksen vaikutuksista kuntien tuloihin ja menoihin.

Lausunnoissa nousi esiin, että rahoitusjärjestelmän osalta tulisi tarkastella kuntien veropohjaa eriävistä kunnallis- ja kiinteistöveroprosenteista johtuen. Mikäli kuntien verotuloista osa sidottaisiin metropolihallinnon menojen rahoittamiseen ja sille siirtyisi omaisuuseriä, tulisi arvioida kuntien rahoituskykyä jäljelle jääneeseen vieraan pääoman määrään sekä lyhennysten ja korkokulujen hoitamiseen. Lisäksi nähtiin, että huomioon tulisi ottaa verovähennysten vaikutus verotuloihin ja vuotuiset, suhdanneluonteiset vaihtelut yhteisöverojen tasossa.

Valtionosuusjärjestelmän osalta todettiin, että kuntien rahoitusvastuut ja kasvukuntien erityiset tarpeet tulisi ottaa huomioon uudessa valtionosuusjärjestelmässä. Lisäksi nostettiin esiin, että metropolihallinto tarvitsisi toteutuessaan erillisen valtionosuusratkaisun.

Esitettiin, että valtio voisi tukea hallintoa nykyisillä metropoli- ja kaupunkipoliittisilla tuilla sekä aluekehittämishavaroilla. Metropolihallinnon verotusoikeutta sekä kuntien keskinäistä verotulotasausta vastustettiin. Tältä osin todettiin myös esim., että verotulotasaus tulisi järjestää kansallisesti vos-järjestelmän kautta siten, että metropolialueen erityisongelmat huomioidaan.

4.2. Arvio esiselvityksessä esitetyistä osaliitosehdotuksista

Kunnilta pyydettiin kantaa heitä koskevista ja esiselvityksessä esitetyistä osaliitosesityksistä.

Valtaosa kunnista ei ottanut kantaa esiselvityksessä ehdotettuihin osaliitosalueisiin. Näitä esitettiin esiselvityksessä vain joidenkin kuntien osalta.

Myönteisesti osaliitoksiin tai niiden selvittämisen mahdollisuuteen voidaan katsoa suhtautuvan kolmen kunnan (Vantaa, Vihti ja Lohja). Kielteisesti suhtautuu yksi kunta (Siuntio). Muut kunnat eivät ole ottaneet asiaan kantaa.

4.3. Arvio vaihtoehtoisissa malleissa esitetyistä aluerajauksista

Näkemykset metropoliesiselvityksen eri vaihtoehtoisissa esitettyihin aluerajauksiin vaihtelivat lausunnonantajittain. *Selkeää yhteistä näkemystä aluerajauksista ei lausuntojen perusteella ole mahdollista esittää, sillä osa kannatti 14 kunnan aluetta, osa tätä laajempaa ja osa taas katsoi, että keskeisintä on pääkaupunkiseudun haasteiden ratkaisu.*

Esiselvityksessä esitettiin yhtenä vaihtoehtona metropolialueen rajaamista 13 kuntaan, jolloin Vihti jäisi alueen ulkopuolelle. Tämän sijaan kuitenkin 14 kunnan rajausta pidettiin lausunnoissa perustellumpana.

14 kunnan rajausta pidettiin yleisesti perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena, koska sen katsottiin mm. jatkavan Helsingin seudun yhteistyön ja MAL-sopimuksen toteutusta. Esitettiin myös, että myöhemmissä vaiheissa olisi mahdollisuus tarkastella rajauksia uudelleen, mutta jatkoselvityksissä lähtökohtana tulisi olla 14 kunnan kokonaisuus.

Osassa lausuntoja katsottiin, että metropolialueen määrittely tulisi ulottaa 14 kuntaa laajemmalle alueelle. Erityisesti Porvoon ja Lohjan kaupunkiseutujen toiminnallinen kytkös metropolialueeseen tuotiin esiin ja lisäksi useissa lausunnoissa korostettiin, että koko Uuttamaata olisi tarpeen tarkastella kokonaisuutena. Esiin nousi myös kytkös ja tarve yhteistyöhön Hämeenlinnan ja Lahden seutujen suuntaan sekä koko Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen yhteistyö mm. aluekehittämisessä ja –suunnittelussa. Laajemman alueen tarkastelua perusteltiin useimmiten mm. sillä, että se vastaisi paremmin tulevaisuuden yhdyskuntarakenteiden kehittämistarpeita. Lisäksi useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että metropolihallinnon ja Uudenmaan liiton suhdetta ei juurikaan raportissa ole tarkasteltu.

Osassa lausuntoja taas tuotiin esiin, että keskeiset haasteet kytkeytyvät pääkaupunkiseutuun, mistä johtuen osassa lausuntoja nähtiin syvemmän yhteistyötarpeen liittyvän erityisesti näihin kuntiin.

5. Lausunnoissa esitettyjä näkökohtia vaihtoehtojen toteutukseen ja jatkovalmisteluun

Sen ohella, että lausuntopyyntöissä pyydettiin tarkastelemaan esiselvityksessä esitettyjä vaihtoehtoja vaikutuksineen, pyydettiin lausunnonantajilta ja erityisesti kunnilta näkemyksiä siihen, minkä vaihtoehtoisen ja esiselvityksessä esitetyn mallin toteutukseen kunta olisi valmis osallistumaan.

Mikäli kunta ei nähnyt esiselvityksessä esiin tuotujen mallien toteutusta tarkoituksenmukaiseksi, pyydettiin kuntaa myös perustelemaan vastauksensa sekä esittämään oma vaihtoehtonsa kuntajakoselvitysalueesta ja metropolihallinnon mallista.

Lausunnoissa pyydettiin myös arvioimaan toteutuksen ja toimeenpanon aikatauluja.

5.1. Näkemykset esiselvityksessä esitettyjen vaihtoehtoisten mallien toteuttamisesta perusteluineen

Alueen kunnat eivät pääsääntöisesti nähneet jatkovalmistelua mahdollisena esiselvityksessä esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta.

Edellä todetusti *alueen kunnista kaksi oli valmiita osallistumaan jatkovalmisteluun ja toimeenpanoon jonkin esiselvityksessä esitetyn mallin pohjalta (Vantaa, Helsinki) muiden 12 kunnan katsoessa, että he voisivat osallistua jatkovalmisteluun muiden kuin esiselvityksessä*

esitetyn vaihtoehdon pohjalta. On huomioitava, että nekin kunnat, jotka näkevät jonkin malleista soveltuvan jatkovalmistelun pohjaksi, tuovat joitain varaumia tai muutosesityksiä esitettyihin malleihin.

Lisäksi muista kunnista Lohja olisi valmis osallistumaan suurkunta ja sopimusyhteistyömallin valmisteluun ja Inkoo vahvan metropolihallinnon ja vaihtoehtoiset kuntarakenteetmallin mukaiseen jatkovalmisteluun. Siuntio ei ollut kunnista halukas osallistumaan minkään mallin jatkovalmisteluun, mutta on kuitenkin ilmoittanut voivansa osallistua kuntajakoselvityksiin samoin kuin Porvoo ja Karkkila. Myös Lohjalla on valmius osallistua kuntajakoselvityksiin.

Osa muista lausunnonantajista näkee valmistelun mahdollisena jonkin esitetyn mallin pohjalta, mutta vain harva ottaa kantaa mallien paremmuuteen tai esimerkiksi yksittäisiin kuntajakoselvitysalueisiin. Muista lausunnonantajista myös puolueet esittävät omia vaihtoehtoisia malleja jatkovalmistelun pohjaksi. Nämä on kuvattu lausuntojen tiivistelmissä.

5.2. Kuntien omat vaihtoehdot esiselvityksessä esitetuille vaihtoehdoille

Seuraavassa tuodaan esiin *kuntien* esittämät vaihtoehdot kuntajakoselvitysalueiksi sekä metropolihallinnon malleiksi.

Kuntajakoselvitysalueiden osalta on tarpeen huomioida, että osa kunnista näkee ensisijaisena vaihtoehtona itsenäisenä säilymisen, mutta on valmis osallistumaan liitosselvityksiin ao. kuntien kanssa, koska kuntarakennelaki tulee sitä edellyttämään.

Kuntajakoselvitysalueiden osalta voidaan todeta, että *lukuun ottamatta Helsinkiä ja Vantaata alueen kunnilla on yhtenäiset näkemykset kuntajakoselvitysalueista.* Vantaa ja Helsinki ovat myös valmiita liitosselvityksiin, mutta niitä taas muut kunnat eivät esitä selvityksiin mukaan otettaviksi.

Myös muiden kuntien kannat liitosselvityksiin ovat niin ikään pääsääntöisesti yhtenäiset. Tästä poikkeuksena todettakoon Karkkilan, Lohjan, Vihdin sekä Inkoon kuntien risteävät kannat: Vihti ei ole valmis liitosselvityksiin 14 kunnan alueen ulkopuolisten kuntien kanssa, kun taas Lohja ja Karkkila mainitsevat Vihdin yhtenä mahdollisena kuntajakoselvitysalueeseen kuuluvana kuntana. Inkoo esittää selvitysalueeksi Kirkkonummea ja Siuntiota, Siuntio taas Lohjaa ja Kirkkonummi Espoota, Kauniaista ja mahdollisesti Vihtiä.

Itä-Uudenmaan kuntien osalta lausuntoa ei esiselvityksestä pyydetty muilta kuin Porvoolta, mutta Sipoon, Pornaisten ja Porvoon lausuntojen mukaan Itä-Uudenmaan selvitys olisi käynnistymässä. Mukana siinä olisi kaikkiaan seitsemän kuntaa.

Alueen kuntien kannat metropolihallintomallista, sen tehtävistä ja päätöksenteosta vaihtelevat. Lisäselvitystarpeita esitetään monilta osin.

Pääsääntönä on, että *kunnat eivät pidä esiselvityksessä esitettyjä metropolihallintomalleja sellaisina, joiden toimeenpanoon he voisivat osallistua.* Alueen 14 kunnasta vain Helsinki ja Vantaa olisivat valmiita jatkovalmisteluun jonkin esitetyn mallin pohjalta, mutta myös ko. kunnat tuovat esiin lisäselvitystarpeita ja osin muutosesityksiä.

5.2.1 Kuntien esittämät kuntajakoselvitysalueet

Espoo katsoo, että se voisi toteuttaa kuntajakoselvityksen seuraavien kuntien kanssa: 1. Espoo, Kauniainen, Kirkkonummi, Vihti, 2. Espoo, Kirkkonummi, Kauniainen, 3. Espoo, Kauniainen.

Helsinki tuo lausunnossaan esiin, että se kannattaa ensisijaisesti pääkaupunkiseudun kuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) liitosselvitystä. Helsinki on valmis osallistumaan myös muihin selvityksiin samanaikaisesti. Jos Espoon, Vihdin ja Kirkkonummen selvitys toteutuu, Helsinki voi osallistua siihen ja näkee, että tähän kokonaisuuteen kuuluisivat luontevasti myös Kauniainen, Vantaa ja Sipoo.

Kauniainen katsoo, että se voi osallistua liitosselvitykseen Espoon ja Kirkkonummen kanssa ja toteaa myös Vihdin kanssa käydyin keskusteluita asiasta.

Kirkkonummi on valmis selvittämään kuntaliitosta Espoon ja Kauniaisten kanssa mahdollisesti Vihdin kunnalla täydennettynä.

Vantaa toteaa, että se on valmis toteuttamaan kuntajakoselvityksen mallin 2 pohjalta eli selvittämään liitosta Vantaan, Keravan ja Tuusulan etelä-osan osalta. Lisäksi Vantaa olisi valmis selvittämään liitosmahdollisuutta Keski-Uudenmaan kuntien kanssa ja valmis selvittämään osaliitosten mahdollisuuden Nurmijärven ja Tuusulan kanssa.

Vihti on valmis selvittämään liitosta Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kanssa. Erikseen Vihti mainitsee, ettei se ole valmis selvittämään liitosta metropolialueen 14 kunnan ulkopuolisten kuntien kanssa, mikä käytännössä tarkoittaa Lohjan, Karkkilan ja muun Länsi-Uudenmaan suuntaa.

Kerava, Hyvinkää, Tuusula, Nurmijärvi, Mäntsälä, Pornainen, Sipoo ja Järvenpää ovat valmiita käynnistämään enintään näiden kahdeksan kunnan liitosselvityksen.

Sipoo ja Pornainen osallistuvat myös Itä-Uudenmaan kuntajakoselvitykseen. Sipoo on pyytänyt Itä-Uudenmaan kunnilta lausuntoa siitä, voitaisiinko Itä-Uudellamaalla toteuttaa liitosselvitys, jossa kuntajaon ohella tarkasteltaisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä. Kunnista Sipoon ja Pornaisten ohella Porvoo, Askola, Myrskylä, Loviisa ja Lapinjärvi ovat tehneet päätökset selvitykseen lähtemisestä joko hallituksessa tai valtuustossa.

Muista lausunnon antaneista kunnista *Porvoo* ei suoraan ota kantaa esitettyihin kuntajakoselvitysalueisiin, mutta tuo kuitenkin esiin Itä-Uudenmaan käynnistyvän kuntajakoselvityksen, johon Porvoo on lähdössä mukaan.

Inkoo toteaa lausunnossaan ottavansa asiaan tarkemmin kantaa 1.4.2014 mennessä ja esittää selvitysalueeksi Inkoota, Siuntiota ja Kirkkonummea.

Siuntio toteaa, että se on valmis liitosselvityksen toteuttamiseen Lohjan kanssa ja mahdollisesti Inkoon, Karkkilan ja Vihdin kanssa, mikäli suunniteltu sote-alue sitä edellyttää. Kunta on valmis jatkamaan liitosselvitystä Lohjan kanssa myös siinä tapauksessa, että Inkoo ryhtyy selvitystyöhön Raaseporin, Karkkila Nurmijärven ja Vihti Espoon kanssa. Muitakaan keskusteluja kuntarakenneyhteistyöstä Siuntio ei sulje pois.

Lohja toteaa olevansa valmis liitosselvitysalueeksi naapurikuntiensa, erityisesti Vihdin, Karkkilan, Siuntion ja Inkoon kanssa.

Karkkila on valmis selvitysalueeseen, jossa lisäksi olisivat mukana Lohja ja Vihti, mikäli Vihti haluaa osallistua selvitykseen.

5.2.2 Kuntien näkemykset metropolihallinnon mallista

Espoo esittää metropoliratkaisun toteuttamista. Tämä tarkoittaisi demokraattisesti valittua tehokasta ratkaisua, joka sovitaan valtion ja kuntien kesken. Ratkaisu vaatisi tuekseen metropolilain. Keskeistä olisi myös MAL-asioiden kehittämistä ja järjestämistä ohjaavan metropolikaavan valmistelu ja yhdistäminen. Kaava korvaisi maakuntakaavan, kunnille jäisivät asema- ja osayleiskaavat. ELY-keskuksilta tulisi siirtää kaavoitus ja HLJ-tasoiset liikenneasiat metropolihallinnolle ja samoin yhdistää kuntien, maakuntaliiton ja ELYjen maankäytön suunnitteluresursseja. Valtion päätösvalta HLJ-tasoisista liikennehankkeista ajoituksen ja rahoituksen osalta tulisi siirtää metropolihallinnolle. HSL:n liikennejärjestelmäsuunnittelu ja HSY:n seututieto tulisi siirtää metropolihallinnolle, mutta ei em. tahojen palvelutoimintaa. Tehtävät ja toimivalta vaikuttavat päätöksentekoon ja organisointiin ja nämä tulisi määritellä lailla. Metropolilain ja kaavaa koskevan lain valmistelu tulisi käynnistää heti, koska näiden tulisi olla valmiina ennen liitostarpeiden arviointia. Tehtäviin on turvattava rahoitus ja vos-järjestelmän uudistamisessa huomioitava alueen erityistarpeet. Rahoitustapa vaatisi lisäselvityksiä. Ei kannateta asuntotuotantoyhtiöiden yhdistämistä eikä työllisyyden ja maahanmuuton kysymysten tai ammatillisen koulutuksen siirtoa metropolihallinnolle. ICT:n osalta tarpeellisempaan nähdään kansallinen malli. Ruotsinkielisten palveluista päävastuun tulee säilyä peruskunnilla. Kansainvälinen kilpailukyky edellyttää verkostoimaista toimintatapaa koko Etelä-Suomen alueella.

Helsinki näkee tarpeellisena edetä ensisijaisesti suurkuntamallin pohjalta, jolloin yhteistyön toteuttamiseksi ei tarvittaisi metropolihallintoa (malli 1). Valmistelun edetessä suurkuntamallin pohjalta voitaisiin nykyisten kuntayhtymämuotoisten liikenne- ja ympäristöorganisaatioiden laajentaminen eri järjestelyin tutkia ja keskittyä yhteistyössä MAL-asioiden yhteensovittamiseen. Vesihuollon ja jätehuollon yhtiöittämismahdollisuudet tulisi selvittää samassa yhteydessä. Suurkunnille voitaisiin siirtää valtion ELYjen työllistämiseen ja muuhun työvoima-asioihin liittyvät tehtävät ja palvelut sekä maahanmuuttajien työllistämisen, täydennyskoulutus- ja koulutustehtävät ja palvelut. Mallin eduksi nähdään kaavoituksen ja maapolitiikan pysyttäminen samassa organisaatiossa ja tukevan suunnitelmien toteutusta. Helsinki voisi osallistua merkittävällä panoksella mallin 1 (sopimusyhteistyö) pohjalta kehitettävän metropolimallin toteutukseen yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa. Mikäli suurkuntamalli ei tule valituksi, vaan kuntarakenne säilyisi jossain määrin muuttumattomana, edellyttää vahvan metropolihallinnon vaihtoehdon jatkovalmistelu huomattavaa selvitystyötä. Metropolihallinto vaatisi vaaleilla valitun valtuuston. Tällöin vos-uudistus tulisi toteuttaa erillisen mallin mukaan metropolialueelle. Lisäksi tulisi löytää tapa tasoittaa meno- ja tulopohjaa ja ohjata rahoitusta koko seudun asukkaita ja elinkeinoelämää palvelevien toimintojen kattamiseen yhteisvastuullisesti. Metropolikaavoituksella tulisi olla yhteys toteutukseen ja hankerahoitukseen yli kuntarajojen. Hallintomallista riippumatta tulisi selvittää ruotsinkielisten palvelujen kehittämistä.

Kauniaisten kanta on, että kuntaliitosten sijaan tulisi luoda seudulle ylikunnallinen hallinto ja selvittää tarkoituksenmukaisen metropolihallinnon toimivalta, päätöksentekomekanismit, tehtävät ja rahoitus. Metropolihallinto voisi olla uusi seutuhallinnon organisaatio, jonka tehtäviin kuuluisivat MAL-asiat, alueiden suunnittelu ja kehittäminen, seudullisten strategioiden yhteensovitus. Se voisi vastata myös joukkoliikenteen järjestämisestä ja metropolikaavan kautta asuntotuotantomäärien ja sosiaalisen asuntotuotannon rakentamistarpeen määrittelystä sekä sijainnin ratkaisemisesta. Mahdollisesti seutuhallinto voisi vastata myös tietyistä erityispalveluista (mm. maahanmuuttajien täydennys- ja kielikoulutuksesta). Se toimisi seudullisena ohjauksena kuntien, valtion, yhteisöjen ja yritysten verkostoille. Hallinnon tulee olla demokraattisesti valittu. Rahoitus tulee olla maksuosuuksien kautta järjestetty, mikäli kustannuksia ei saada katettua palvelumaksuilla tai muilla tuloilla ja tuilla. Kuntaosuudet voidaan jakaa asukas- ja tuloveroperusteisesti.

Vantaa on valmis selvittämään selvittäjien vaihtoehdon 2 mukaisen metropolihallinnon (vahvat peruskunnat ja vaaleilla valittu metropolihallinto) toteutumisen mahdollisuuksia ja olemaan mukana jatkoselvityksessä. Metropolihallinto tulisi toteuttaa vaiheittain ja selvittää ensi vaiheessa MAL-asioihin liittyvät tehtävät. Metropolikaavaa kannatetaan. Mallin 2 mukaista esitystä vaaleilla valittavasta metropolivaltuustosta pidetään oikeansuuntaisena, erityisesti mikäli metropolihallinnon tehtävät muodostuisivat laajoiksi. Moniportaista päätöksentekoa on kuitenkin vältettävä ja metropolihallinnon tulee samanaikaisesti edistää lähidemokratian toteutumista. Metropolihallinnon tulee selkeyttää seudullisten tehtävien hoitoa ja vastuuta päätöksenteossa. Rahoitusta arvioitaessa on oleellista tietää ensin tehtävien laajuus. Rahoitus ja resursointi tulee turvata ja rahoitusjärjestelmässä tarkastella kuntien veropohjaa eriävistä kunnallis- ja kiinteistöveroprosenteista johtuen. Rahoitusvastuut tulee huomioida vo- ja järjestelmän uudistuksessa. Tehtävänjaon osalta tarve lisäselvityksiin on. Asuntotuotannon osalta esitetyn HSA:n tehtävät nähdään laajoina ja monivaikutteisina ja tältä osin tehtävien siirto kertatoimena kattavana ja myös kysymyksiä herättävä. Koulutuksen osalta luontevaa olisi selvittää myös lukiokoulutuksen siirtyminen metropolihallinnolle. Liikenteen osalta tärkeänä pidetään, että myös valtakunnallisten pääväylien kehittäminen arviotaisiin osana metropolihallintoa. Väylärahaoston rooli jää epäselväksi selvityksissä ja sitä on pohdittava jatkossa.

Vihti kannattaa yleisluontoista metropolikaavaa, jossa sovitaan koko alueen kehittämistä koskevat tärkeimmät linjaukset. Kaavan tulee korvata maakuntakaava sekä kuntia koskevat yleiskaavat, mutta asema- ja osayleiskaavoitus säilyttää kuntien tehtävänä. Valtion tehtävistä metropolihallinnolle voitaisiin siirtää esim. ELY-keskusten kaavoitusasiat ja HLJ-tasoiset liikenneasiat.

Kirkkonummen kanta on, että metropolihallinnon tehtävien ja organisoinnin lähtökohdaksi tulee ottaa toissijaisuusperiaate. Ylikunnallisen päätöksenteon alaiseksi tulee saattaa vain koko seudun kehitykseen vaikuttavat asiat, merkittävimpinä mal-asioiden suunnittelu ja kehittäminen. Kirkkonummi tukee maakuntakaavan korvaavan metropolikaavan laadintaa metropolihallinnon toimesta. Yksityiskohtainen asemakaavojen ja yleiskaavojen laatimisoikeus tulee säilyä kuntien tehtävänä. Toimivalta- ja vastuut on kuntien ja metropolihallinnon osalta sovittava selkeiksi ja tehtävät rajattava selkeästi kuntien itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Rahoitus tulee järjestää kuntien maksuosuuksien kautta, mikäli kustannuksia ei saada katettua palveluista perittävillä maksuilla tai muilla tuloilla. Mikäli valtiolta siirtyy metropolihallinnolle tehtäviä, ne tulee täysimääräisesti korvata metropolihallinnolle. Tehtävien määrittely ja siirto vaikutuksineen on tarpeen arvioida tarkemmin jatkoselvityksissä. Verotusoikeuden myöntämistä metropolihallinnolle vastustetaan. Kunta pitää mahdollisena metropolihallintoa, joka ylittää päätösvaltaa käyttäen vaaleilla valittu valtuusto, jossa on mahdollisesti kuntakohtaiset kiintiöt.

Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Sipoon ja Tuusulan lausunnoissa ei tarkemmin oteta kantaa esitettyihin metropolihallintomalleihin eikä myöskään yksityiskohtaisemmin vaihtoehtoiseen malliin. Tältä osin kuntien lausunnoissa todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee selvittää edelleen valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken.

Porvoo tuo esiin Itä-Uudenmaan kuntarakenneselvityksen, jonka tuloksena voi syntyä vahva, noin 100 000 asukkaan kaksikielinen kunta, joka ottaisi laajan vastuun metropolialueen itäisen osan kehityksestä. Porvoo tuo esiin, ettei Porvoota ole käsitelty hallinnollisessa mielessä metropolialueen osana, vaikka onkin tunnustettu Porvoo itsenäisenä kaupunkiseutuna metropolialueeseen kuuluvana kokonaisuutena. Porvoon kaupunkiseudun nähdään kytkeytyvän metropolialueeseen tulevaisuudessa tiiviimmin. Arviota siitä, tulisiko Porvoon kuulua myös hallinnollisesti metropolialueeseen on vaikea tehdä tarkempien analyysien puuttessa raportista.

Lohja toteaa olevansa valmis olemaan mukana esitetyn mallin 1 mukaisessa yhteistyössä. Varsinkin MAL-asioiden osalta nähdään, että Lohjan tulisi olla osa metropolialueen valmistelussa ja päätöksenteossa sekä valtion ja metropoliseudun välisessä yhteistyössä. Nyt toteutettu metropolihallinnon valmistelu tapahtui ilman Lohjan mukana oloa. Myönteisenä nähdään, että pääkaupunkiseudulle on pyrkimys luoda aikaisempaa kiinteämpi metropolihallinto. Parhaiten siihen päästään kuntaliitoksia toteuttamalla niin, että pääkaupunkiseutu koostuu joukosta suuria kuntia, jotka voivat tehdä sopimusyhteistyötä erityisesti MAL-asioissa. Metropolikaava nähdään tarpeellisena.

Siuntio ei kannata ehdotettuja metropolihallintomalleja eikä alueen maankäytön haasteiden nähdä ulottuvan kuntaan siinä määrin, että Siuntiota tulisi tarkastella metropolialueen osana. Kunta katsoo kuitenkin kuuluvansa metropolialueen vaikutuspiiriin ja katsoo, että sille tulee varata jatkossa mahdollisuus olla päättämässä erityisesti näitä kokonaisuuksia koskevista asioista.

Karkkila kannattaa mallia 1 eli suurkunta- ja sopimusyhteistyövaihtoehtoa ja näkee, että tällöin kuntien välinen kilpailu purkautuu kuntien väliseksi sopimusyhteistyöksi ja metropolikaavan toteuttamiseksi. Mittavalta metropolihallinnon muodostamiselta vältyttäisiin.

5.3. Näkemykset kuntajakoselvityksen toteuttamisesta

Valtaosa eli 11 metropolialueen 14 kunnasta haluaisi toteuttaa liitosselvitykset kuntien omana selvityksenä. Usea kunta kuitenkin toivoi valtion osallistuvan selvityksen kustannuksiin.

Kunnista Helsinki oli valmis sekä omaan että valtion erityiseen selvitykseen. Kantaa eivät ottaneet Espoo ja Kauniainen.

Muista kunnista valtion erityiseen kuntajakoselvitykseen oli valmis Siuntio. Lohja, Porvoo ja Karkkila voisivat toteuttaa selvitykset kuntien omana selvityksenä. Inkoo ei ota asiaan kantaa.

5.4. Näkemykset jatkovalmistelun aikatauluista

Alueen 14 kuntaa eivät pääsääntöisesti ota kantaa siihen, milloin mahdolliset kuntarakenteen muutokset voisivat tulla voimaan. Ainoastaan Helsinki ottaa asiaan kantaa todeten, että valmistelun vaatiman ajan vuoksi vuosi 2017 vaikuttaa haasteelliselta.

Karkkila ja Lohja katsovat muutosten olevan mahdollisia toteuttaa vuoden 2017 alusta, Siuntio vuoden 2015 alusta lukien.

Liitosselvitysten toteutusaikataulun osalta Keski-Uudenmaan kahdeksan kuntaa tuovat esiin, että selvitys voitaisiin käynnistää heti ja se olisi valmis päätöksineen rakennelain edellyttämässä aikataulussa 1.7.2014. Vantaa esittää vastaavaa aikataulua. Itä-Uudenmaan kuntien selvitys olisi niin ikään käynnistymässä kesällä 2013.

Muut kunnat eivät esitä aikataulua selvitysten toteuttamisen osalta.

Kuntien lausunnoissa ei oteta kantaa myöskään metropolihallintoa koskevan valmistelun aikatauluun eikä siihen, milloin mahdollinen metropolihallinto voisi käynnistää toimintansa. Ainoastaan Helsinki toteaa kantanaan, että toiminnan käynnistämisen osalta vuosi 2017 on haasteellinen. Lisäksi Kirkkonummi toteaa, että aikaisin mahdollinen ajankohta metropolihallinnon järjestäytymiselle on kunnallisvaalien yhteydessä syksyllä 2016. Jotkut kunnista

toteavat yleisesti valmistelun tarvitsevan riittävästi aikaa. Espoo tuo ainoana esiin, että lainsäädäntö- sekä metropolikaavan koskeva valmistelu tulisi käynnistää heti ja suunnitelmien tulisi olla valmiina ennen liittotarpeiden arviointia.

Muista lausunnonantajista harva ottaa yksityiskohtaisesti kantaa aikatauluun. Osa lausunnonantajista tuo esiin, että valmistelu tulisi käynnistää ripeästi. Muiden lausunnonantajien mahdolliset huomiot on kirjattu lausuntojen yhteenvetoihin.

5.5. Muita jatkovalmisteluun liittyviä näkökohtia ja lisäselvitystarpeita

Lausuntojen keskeiset huomiot liittyen jatkovalmisteluun ja muihin kuin em. asioihin koskevat lähinnä muihin meneillään oleviin uudistuksiin sekä metropolihallinnon valmistelussa tarvittaviin lisäselvityksiin.

Näkökohdat liittyen muihin meneillään oleviin uudistuksiin

Sekä kuntien että muiden lausunnonantajien valmisteluissa tuodaan esiin, että kuntauudistuksen eri osilla on kaikilla merkitystä myös metropolialueen osalta ja sote-uudistuksen, vos-uudistuksen, kuntien tehtävien arvioinnin, kuntalain ja kuntarakennelain valmistelut tulisi koordinoita ja yhteen sovittaa. Osa lausunnonantajista toteaa, että linjaukset metropolialueen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta tarvittaisiin metropolialueelle ennen kuin voidaan tarkemmin ottaa kantaa esimerkiksi kuntarakenne- tai metropolihallintoon liittyviin tarpeisiin ja kysymyksiin. Muun muassa metropolihallinnon aluerajausten nähdään olevan oleellisesti kytköksissä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella tehtäviin ratkaisuihin. Tältä osin todetaan mm., että sote-ratkaisuissa tulisi metropolialueen kysymyksiä tarkastella ottaen huomioon valtakunnallinen kehitys.

Lausunnoissa samanaikaisten suurien uudistusten (kuntarakenne, sote, vos-järjestelmä, tehtävien arviointi, metropoliratkaisu) nähdään toisaalta tukevan toisiaan, mutta osa lausunnonantajista taas katsoo, että näin laajoja ja samanaikaisia uudistuksia on vaikea hallita. Uudistuksen eri osien koordinoititarve nouseekin esiin lausunnoissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen osalta esitetään osassa lausuntoja myös varsin yksityiskohtaisia kommentteja. Erityisesti kantaa otetaan erikoissairaanhoidon järjestämiseen ja HUSin pilkkomiseen samoin kuin ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen ja kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ohella osa kunnista myös esittää huomioita valtionosuusjärjestelmä uudistukseen liittyen. Nämä näkemykset on käyty läpi edellä.

Lisäselvitystarpeet

Usea lausunnonantaja nosti esiin erilaisia lisäselvitystarpeita, jotka koskivat erityisesti tilannetta, mikäli jatkovalmistelussa päädyttäisiin metropolihallinnon valmisteluun.

Selvityshenkilöiden raportissa katsottiin nostetun ohuesti esiin vaikutuksia mm. suhteessa demokratiaan ja kuntalaisten osallistumiseen, rahoitusvaihtoehtoihin ja rahoituksen järjestämiseen. Kustannusvaikutukset ja arviot kustannussäästöistä katsottiin monessa lausunnossa puutteellisiksi. Lisäksi nostettiin esiin, että myös henkilöstövaikutusten arviointi raportissa oli puutteellista.

Lisäselvityksiä vaativiksi asioiksi, jotka tulisi myös selkeästi ja tarkasti määritellä jatkovalmistelussa, katsottiin useissa lausunnoissa erityisesti seuraavat asiat:

- Valta- ja vastuusuhteet sekä toimivalta ja työnjako (valtio, kunnat, muut toimijat, metropolihallinto, luottamushenkilöt)
- Metropolihallinnon tehtävät ja tehtävien siirrot vaikutuksineen
- Vaihtoehdot päätöksenteon järjestämiseksi kuten mm. metropolivaltuuston ja hallituksen tarve sekä
- Uudenmaan liiton rooli ja toiminnan tarve sekä muut yhteistyöorganisaatiot

Erityisesti kunnat toivovat jatkovalmistelun tapahtuvan kuntien ja valtion yhteistyönä. Lisäksi esiin tuodaan, että jatkovalmistelussa huomiota tulisi kiinnittää myös mm. eri väestöryhmien ja alueiden näkemysten kanavoitumisen varmistamiseen. Kuntalaisten osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvien näkökohtien arviointia ja selvittämistä pidetään tärkeänä useassa lausunnossa. Tältä osin tuodaan esiin mm. se, että kuntalaisilla tulisi olla muitakin mahdollisuuksia vaikuttaa kuin vain vaaleissa. Esiin nostetaan myös sen arviointi, millä tavoin kuntalaiset haluavat vaikuttaa ja tämän nähdään kytkeytyvän myös päätöksenteon järjestämiseen ja malleihin. Lisäksi osassa lausuntoja todetaan, että jatkovalmistelussa huomiota tulisi kiinnittää myös kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja seuraamiseen sekä kieliryhmien tasapuoliseen kohteluun. Samoin henkilöstöön liittyvät vaikutukset on tarpeen selvittää hyvissä ajoin. Lisäksi tuodaan esiin, että jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon mm. kuntarajojen muutosten vaikutukset mm. pelastustoimen alueisiin, pelastuslaitosten toimintaan samoin kuin mm. sotilaskohteiden toimintaedellytysten säilyttämiseen alueiden käyttöä kehitettäessä. Myös lapsivaikutusten samoin kuin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden arviointiin tulisi kiinnittää huomiota ja ottaa mukaan nuoret uudistuksen valmisteluun.

Erityisesti työmarkkinaosapuolten lausunnoissa tuodaan esiin viiden vuoden palvelussuhdeturvaan liittyviä näkemyksiä. Työntekijäjärjestöt korostavat palvelussuhdeturvan säilyttämistä riippumatta siitä, millaisia rakennemuutoksia tai lainsäädäntömuutoksia toteutuu. Työnantajapuoli taas katsoo, ettei rakennemuutosten hyötyjä tulisi vesittää kohtuuttoman pitkällä irtisanomisajoilla.

Liite 1. Metropolialueen esiselvityksen ”Metropoli meille kaikille” keskeiset ehdotukset.

Esiselvityksen loppuraportin ”Metropoli meille kaikille” vaihtoehdot laadittiin huomioon ottaen metropolialueen kehityksen ennusteet vuoteen 2030. Vaihtoehtojen perusteluina olivat mm. seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen, yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve, arjen sujuvuuden turvaaminen (työssäkäynti, asiointi ja liikkuminen), asuntomarkkinoiden ja asumisen toimivuus, maahanmuuton hallinta ja työvoiman varmistaminen sekä segregaaation ja alueen eriytymisen estäminen.

Ehdotuksia tehdessään selvityshenkilöiden tuli ottaa huomioon hallitusohjelman linjaukset, hallituksen asettamat yleiset reunaehdot sekä linjaukset kuntauudistuksesta. Ehdotusten tuli olla perusteltuja alueen kokonaisedun näkökulmasta.

Selvitystyö koski alueen vapaaehtoisen yhteistyön piiriin yleisemmin luettavia 14 kuntaa. Selvityshenkilöillä oli mahdollisuus tehdä myös ehdotuksia, jotka koskevat 14 kunnan ulkopuolisiakin kuntia.

Selvittäjät ehdottivat seuraavia vaihtoehtoisia malleja alueen kuntajakoselvitysalueiksi ja metropolihallinnon malleiksi. Vaihtoehtoista selvityshenkilöt suosittelivat vaihtoehtoa 2.

Vaihtoehto 1: suurkunnat ja sopimusyhteistyö

Vaihtoehdossa muodostettaisiin kaksi kuntajakoselvitysalueita: pääkaupunkiseudun kunta (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Sipoo ja Vihti) ja Keski-Uudenmaan kunta (Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula).

Yhteistyö perustuisi kuntien lakisääteiseen metropolikaavaan sekä kaupunkien ja valtion välisiin kasvu- ja aiesopimuksiin sekä molempien kuulumiseen HUS, HSL ja HSY-kuntayhtymiin.

Vaihtoehto 2: metropolihallinto ja vahvat peruskunnat

Vaihtoehdossa muodostettaisiin neljä kuntajakoselvitysalueita: 1. Helsinki-Sipoo, 2. Kerava – Tuusulan eteläosa – Vantaa, 3. Espoo – Kauniainen – Kirkkonummi sekä 4. Hyvinkää – Mäntsälä – Järvenpää – Nurmijärvi – Pornainen – Tuusulan pohjoisosa. Vaihtoehdossa Vihdin kunta ei kuuluisi kuntajakoselvitysalueisiin eikä metropolihallintoon.

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sekä kansainväliseen kilpailukykyyn ja segregaaation ehkäisyyn liittyvät tehtävät siirrettäisiin ylikunnalliselle metropolihallinnolle. Sen tehtävinä olisivat kokonaisvastuu kansainvälisen kilpailukyvyyn edistämiseksi, metropolikaavan laatimisvastuu ja päätösvalta, aluekehityslain mukaiset tehtävät, väylärahasto ja vastuu tieverkon ylläpidosta valtakunnallisia väyliä lukuun ottamatta, vastuu ruotsinkielisten ja vieraskielisten palvelujen saatavuudesta, vastuu seudun ammatillisen koulutuksen ylläpidosta, vastuu tietohallinnon infrastruktuurin ja arkkitehtuurin kehittämiseksi, vastuu maahanmuuttajien kotouttamisesta, koulutuksesta ja työllistämiseksi ja lisäksi esiselvityksen mukaan sillä tulisi olla valtiolta siirrettyä toimivaltaa mm. elinkeino- ja liikenneasioissa, asuntotuotannon turvaamiseen liittyvissä tehtävissä. Metropolihallinnon ylin päättävä elin olisi vaaleilla valittava metropolivaltuusto. Kolme kuntayhtymää (HSL, HSY ja Uudenmaan liitto) organisoidaan uudelleen. Metropolihallintoon perustetaan kolme liikelaitosta (HSY, HSL ja HSA).

Vaihtoehto 3: vahva metropolihallinto ja vaihtoehtoiset kuntajakoselvitysalueet

Vaihtoehdossa nostettiin esiin useita pienempiä kuntajakoselvitysalueita, jotka esiselvityksen mukaan voisivat myös toimia välivaiheena edettäessä kohti toiminnallista kuntarakennetta. Tällaisina esitettiin mm. Mäntsälä-Pornainen, Mäntsälä-Pornainen-Järvenpää, Helsinki-Vantaa-Sipoo, Kerava-Tuusula-Järvenpää, Kerava-Sipoo-Tuusula, Hyvinkää-Nurmijärvi, Espoo-Kauniainen, Kirkkonummi-Siuntio-Inkoo, Lohja-Vihti-Karkkila, Lohja-Karkkila, Vihti-Espoo-Kauniainen.

Vähäisemmät kuntarakennemuutokset edellyttäisivät vahvempaa metropolihallintoa kuin vaihtoehdossa 2. Vaihtoehdossa 2 mainittujen tehtävien lisäksi metropolihallinto vastaisi mm. seudun yhtenäisestä maapolitiikasta, suunnittelutarvealueista ja -ratkaisuista, määrittellee kuntien osuuden väylärahaan joukkoliikenteen ja liikenneinvestointien rahoittamiseksi, hoitaa koko seudun vuokra-asuntojen asukasvalinnat, hoitaa maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvät toimenpiteet, hoitaa koko toisen asteen koulutuksen metropolialueella, hoitaa alueen sisäisen verotuloihin perustuvan tasauksen ja voi tarvittaessa tehdä seudun kuntarakennetta koskevia muutosesityksiä. Ylin päättävä elin olisi vaaleilla valittava valtuusto.

Osakuntaliitokset

Esiselvityksessä eri vaihtoehtojen kohdalla esitettiin myös osaliitoksia siltä osin kuin ne kuntarakennemuutosten jälkeen olisivat tarpeellisia. Selvittäjät ehdottivat myös, että osakuntaliitosalueet määriteltäisiin, kun tiedossa ovat kuntien viralliset lausunnot ja kuntajakoselvitysalueet.

Tarpeita nähtiin seuraavien alueiden ja kuntien välillä: Vihdin Vihtijärvi Vihdin ja Nurmijärven kanssa, Kirkkonummen Veikkola Kirkkonummen, Vihdin ja Espoon kanssa, Tuusulan puoleinen lentokentän alue Tuusulan ja Vantaan kanssa, Nurmijärven Klaukkala Nurmijärven ja Vantaan kanssa, Nurmijärven Rajamäki Nurmijärven ja Hyvinkään kanssa, Tuusulan Jokela Tuusulan ja Hyvinkään kanssa, Järvenpään Haarajoki Järvenpään, Tuusulan, Pornaisten, Mäntsälän ja Sipoon kanssa, Tuusulan Ristikytö Tuusulan, Järvenpään ja Keravan kanssa, Tuusulan Kellokoski Tuusulan ja Järvenpään kanssa, Sipoon luoteisosa Sipoon ja Keravan kanssa, Sipoon pohjoisosa Sipoon ja Pornaisten kanssa sekä Järvenpään Purola Järvenpään ja Tuusulan kanssa.

Metropolikaava

Kaikkiin vaihtoehtoihin sisältyy ehdotus metropolikaavasta, mikä merkitsisi esiselvityksen mukaan kaavoitusjärjestelmän uudistamista ja luopumista kolmen kaavatason järjestelmästä metropolialueella. Uusi kaavajärjestelmä muodostuisi metropoli- ja asemakaavoista. Metropolikaavan laatisi metropolihallinto ja hyväksyisi metropolivaltuusto (vaihtoehdot 2, 3).

Kaava korvaisi maakuntakaavan ja kokonaisyleiskaavat ja sisältäisi maankäytön suunnitelman sekä liikennejärjestelmäsuunnitelman samoin kuin nykyisen MAL-aiesopimuksen mukaiset vastuut ja toimenpiteet. Sisällön kannalta yhtä tärkeitä olisivat suunnitelmaosa sekä suunnitelman toimeenpano-osa.

Liite 2. Lausuntojen tiivistelmät

KUNTIEN LAUSUNNOT

Espoo

- Ei kannata suoraan mitään selvittäjien ehdotuksista. Pakkoliitoksia ei hyväksytä, mutta rakennelain edellyttämästi valmis selvitykseen Kirkkonummen, Kauniaisten sekä Vihdin kanssa. Metropoliratkaisu tarvitaan.
- Metropoliratkaisu olisi demokraattisesti valittu ja tehokas ratkaisu, joka sovitaan kuntien ja valtion kesken. Metropolilaki tarvittaisiin. Mal-asioiden järjestämistä ja kehittämistä ohjaavan metropolikaavan valmistelu keskeistä. Seutuhallinnolle joitain MAL-tehtäviä Elyltä ja valtiolta. Suunnitteluresursseja yhdistettävä (kunnat, Uudenmaan liitto, Ely). HUS:n toimivia rakenteita ei saisi purkaa.
- Arvioi selvittäjien esittämät eri mallit lausunnossa. Erityisesti ei katsota tarpeelliseksi vahvan metropolihallinnon perustamista. Ei kaikilta osin yhdy selvittäjien näkemyksiin metropolihallinnolle siirrettävistä tehtävistä.
- Metropolilain ja kaavaa koskevan lain valmistelu käynnistettävä heti. Laissa tulee määritellä tehtävät ja hallinto järjestää sen mukaisesti. Jatkovalmistelun osalta todetaan mm., että rahoitustapa vaatii lisäselvityksiä. Tehtäviin nähden turvattava rahoitus ja vos-järjestelmässä huomioitava metropolikuntien erityistarpeet.

Helsinki

- Selvityshenkilöiden vaihtoehtoja sellaisinaan ei kannateta. Valmis osallistumaan erilaisiin kuntajakoselvitysvaihtoehtoihin samanaikaisesti, pääkaupunkiseudun kunnista muodostettava alue on ensisijaisin. Kahden tason järjestelmä (kunnat, valtio) tarpeen säilyttää. HYKS-alue tulee säilyttää pilkkomatta.
- Selvityshenkilöiden vaihtoehdosta valmius osallistua lähinnä 1 malliin. Jatkotyö tulee käynnistää liitoselvityksillä. Valmistelun edetessä suurkuntamallin pohjalta voitaisiin jatkossa selvittää nykyisten ky-muotoisten liikenne- ja ympäristöorganisaatioiden laajentuminen ja keskittyä MAL-asioiden yhteensovitukseen. Vesi- ja jätehuollon yhtiöittäminen selvitettävä. Suurkunnille voitaisiin siirtää Elyiltä joitain tehtäviä.
- Mikäli kuntia tulee olemaan useampia kuin 3-4, vahvan metropolihallinnon mallin jatkovalmistelu edellyttää huomattavaa lisäselvitystyötä. Tällöin metropolihallinto vaatisi mm. vaaleilla valitun valtuuston, ja mm. rahoitusjärjestelyt tulisi selvittää.
- Aikataulun osalta vuosi 2017 nähdään haasteellisena.

Hyvinkää

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisenaan kannateta eikä niistä mitään nähdä tarkoituksenmukaiseksi jatkovalmistelulle.
- Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kokonaisuuden, ja että kunnat voivat käynnistää kuntarakennelain mukaisen selvityksen välittömästi siten, että se on valmis päätökseen 1.7.2014 mennessä. Selvitys tapahtuu kuntien itse järjestämällä tavalla, vapaaehtoiselta pohjalta.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitoselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Järvenpää

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisenaan kannateta eikä niistä mitään nähdä tarkoituksenmukaiseksi jatkovalmistelulle.
- Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kokonaisuuden, ja että kunnat voivat käynnistää kuntarakennelain mukaisen selvityksen välittömästi siten, että se on valmis päätökseen 1.7.2014 mennessä. Selvitys tapahtuu kuntien itse järjestämällä tavalla, vapaaehtoiselta pohjalta.

- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Kauniainen

- Ei kannata selvityshenkilöiden esityksiä. Haasteisiin vastataan parhaiten mallilla, jossa kunnat säilyvät itsenäisiä ja metropolihallinnon mallina on ylikunnallinen seudullinen organisaatio. Kuntaliitokset eivät tällöin ole tarpeellisia, mutta kuntarakennelain edellyttämästi voi osallistua selvitykseen ensisijaisesti Espoon, Kirkkonummen ja mahdollisesti Vihdin kanssa.
- Metropolihallintona tulisi selvittää tarkoituksenmukaisen metropolihallinnon toimivalta, päätöksentekomekanismit, tehtävät ja rahoitus. Tehtäviin kuuluisivat mm. MAL-asiat, alueiden suunnittelu ja kehittäminen ja seudullisten strategioiden yhteensovitus. Seutuhallinto toimisi ohjauksena kuntien, valtion, yhteisöjen ja yritysten verkostoille. Hallinnon tulee olla demokraattisesti valittu. Rahoitus tulee olla maksuosuuksien kautta järjestetty, mikäli kustannuksia ei saada katettua palvelumaksuilla tai muilla tuloilla ja tuilla.
- Vastustaa edellä esitettyä laajempia tehtäviä metropolihallinnolle sekä metropolihallinnon verotusoikeutta.

Kerava

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisenaan kannateta eikä niistä mitään nähdä tarkoituksenmukaiseksi jatkovalmistelulle.
- Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kokonaisuuden, ja että kunnat voivat käynnistää kuntarakennelain mukaisen selvityksen välittömästi siten, että se on valmis päätökseen 1.7.2014 mennessä. Selvitys tapahtuu kuntien itse järjestämällä tavalla, vapaaehtoiselta pohjalta.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Kirkkonummi

- Ei suoraan kannata mitään selvittäjien malleista. Ensisijaisesti ei liitostarvetta, mutta rakennelain edellyttämästi tekee kuntajakoselvitykset Espoon, Kauniaisten ja mahdollisesti Vihdin kanssa. Kuntajakoselvitysten tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen ja kaikkien kuntien yhtäpitäviin päätöksiin tai lausuntoihin. Selvitys tulee toteuttaa kuntien itsensä järjestämällä tavalla.
- Metropolihallinnon lähtökohdaksi toissijaisuusperiaate ja ylikunnallisen päätöksenteon alaiseksi vain koko seudun kehitykseen vaikuttavat asiat, kuten MAL-asioiden suunnittelu ja kehittäminen. Toimivalta- ja vastuut on kuntien ja metropolihallinnon osalta sovittava selkeiksi ja tehtävät rajattava selkeästi kuntien itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Rahoitus tulee järjestää kuntien maksuosuuksien kautta, mikäli kustannuksia ei saada katettua palveluista perittävillä maksuilla tai muilla tuloilla. Verotusoikeutta metropolihallinnolle vastustetaan. Metropolikaavan laatimista tuetaan. Vaaleilla valittu valtuusto mahdollinen.
- Tehtävien määrittely ja siirto vaikutuksineen on tarpeen arvioida tarkemmin jatkoselvityksissä. Verotusoikeuden myöntämistä metropolihallinnolle vastustetaan. Aikataulujen osalta toteaa metropolihallinnon järjestäytymisen osalta, että aikaisin ajankohta kunnallisvaalien yhteydessä syksyllä 2016.

Mäntsälä

- Selvityshenkilöiden esityksiä ei kannateta eikä ehdotuksista minkään nähdä soveltuvan jatkovalmistelun pohjaksi.
- Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kuntarakennelain tarkoittaman kuntajakoselvitysalueen. Selvitysalueen selvitys tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta ja kuntien itse järjestämällä tavalla. Selvitys käynnistyy heti ja valmistuu päätöksineen 1.7.2014 mennessä. Lisäksi Mäntsälä selvittää mahdollisuudet säilyä itsenäisenä.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Nurmijärvi

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisinaan kannateta eivätkä ne sovellu jatkovalmistelun pohjaksi.
- Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kuntajakoselvitysalueen. Nurmijärvi voi tämän lisäksi tehdä tarpeelliseksi katsomiaan lisäselvityksiä. Selvitysalueen selvitys tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta ja kuntien itse järjestämällä tavalla. Selvitys käynnistyy heti ja valmistuu päätöksineen 1.7.2014 mennessä.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Pornainen

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisinaan kannateta eivätkä ne sovellu jatkovalmistelun pohjaksi. Ratkaisuksi esitetään mallia, jossa enintään kahdeksan kuntaa eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula muodostavat kuntajakoselvitysalueen. Lisäksi Pornaisten kunta on valmis muodostamaan yhdessä muiden Itä-Uudenmaan kuntien kanssa yhteisen selvitysalueen, jonka yhteydessä selvitetään myös sosiaali- ja terveydenhuollon kysymyksiä. Selvityksen kohteena olevalle itäiselle alueelle syntyisi n. 100 000 asukkaan kaksikielinen kunta, joka ottaisi laajan vastuun metropolialueen itäisen osan kehityksestä.
- Kahdeksan kunnan selvitys voidaan välittömästi käynnistää ja se on valmis päätöksineen 1.7.2014 mennessä. Selvitysalueella selvitys tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta kuntien itse järjestämällä tavalla.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Sipoo

- Selvityshenkilöiden esittämiä vaihtoehtoja ei sellaisinaan kannateta eikä hyväksytä jatkovalmistelun pohjaksi.
- Ehdotukset kuntajakoselvitysalueiksi eivät muodosta taloudellisesti, maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämisen kannalta taikka alue- ja väestörakenteeltaan toimivia kuntia eivätkä sovellu jo tällä hetkellä metropolialueen vahvojen peruskuntien osalta kuntarakennemuutosten ratkaisuksi.
- Esittää kahta kuntajakoselvitysalueita:
  - o 1) Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula. Selvitysalueen yhdistyessä yhdeksi uudeksi kunnaksi alueen hallinto voidaan järjestää suurten kuntien ja valtion sopimuksin, joissa sitovasti sovitaan MAL-toteutuksesta Helsingin seudulla. Selvityksen toteutus vapaaehtoiselta pohjalta, kuntien omana selvityksenä, valmis päätöksineen 1.7.2014 mennessä.
  - o 2) Itä-Uudenmaan kunnat, joista mukaan lähdössä Sipoo, Askola, Lapinjärvi, Loviisa, Myrskylä ja Porvoo. Selvityksen yhteydessä selvitetään myös sote-kysymyksiä.

Tuusula

- Selvitysmiesten esityksiä ei sellaisinaan kannateta eivätkä ne sovellu jatkovalmistelun pohjaksi. Ehdotukset kuntajakoselvitysalueiksi eivät muodosta taloudellisesti, maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämisen kannalta taikka alue- ja väestörakenteeltaan toimivia kuntia eivätkä sovellu jo tällä hetkellä metropolialueen vahvojen peruskuntien osalta kuntarakennemuutosten ratkaisuksi.
- Esittää kuntajakoselvitysalueita, jonka muodostavat Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula.
- Selvityksen toteutus vapaaehtoiselta pohjalta, kuntien omana selvityksenä, valmis päätöksineen 1.7.2014 mennessä.
- Todetaan, että maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee edelleen selvittää valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken. Muilta osin metropolihallintoon ei oteta kantaa. Jatkovalmistelun aikatauluihin ei liitosselvityksen aikataulua lukuun ottamatta oteta kantaa.

Vantaa

- Kannattaa mallia 2, Vahvat peruskunnat ja vaaleilla valittu metropolihallinto.
- Selvitys antaa kuvan siitä, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon ja arvioida jatkovalmistelussa.
- Valmis selvittämään mallin 2 mukaisen metropolihallinnon toteutumisen mahdollisuuksia ja olemaan mukana jatkoselvityksessä. VN:n asetettava tähän selvityshenkilöresurssi.
- Valmis selvittämään kuntien omana selvityksenä 1.7.2014 mennessä
  - o Vantaan ja Keravan sekä Tuusulan eteläosien kuntaliitosta,
  - o Keski-Uudenmaan kuntaliitosta sekä
  - o osaliitoksia Tuusulan ja Nurmijärven kanssa.
- Metropolihallinnon toteutus vaiheittain, ensivaiheessa MAL-tehtävät. Malli kokoaisi yhteen hajanaisen ja osin päällekkäisen MAL-suunnittelun. Metropolikaava olisi erityinen mahdollisuus.
- Metropolihallinnon tulisi selkiyttää seudullisten tehtävien hoitoa ja vastuuta päätöksenteossa. Esitys vaaleilla valittavasta valtuustosta oikeansuuntainen, erityisesti mikäli tehtävät ovat laajat. Metropolihallinnon tulee samanaikaisesti edistää lähidemokratian toteutumista. Moniportaista päätöksentekoa on vältettävä.
- Aluerajaus ensivaiheessa 14 kuntaa, myöhemmissä vaiheissa sitä voidaan tarkastella uudelleen.
- Rahoitusta arvioitaessa olennaista tietää ensin tehtävien laajuus.

Vihti

- Selvitys antaa Vihdin näkökulmasta sekavan lähtökohdan jatkotyölle. Suositusvaihtoehdossa Vihti ei edes ole mukana metropolialueen kuntien joukossa kun taas muissa esitetyissä vaihtoehdoissa kunta on osa metropolia.
- Erittäin vahvan metropolihallinnon perustamiselle ei ole hallinnollista tai taloudellista tarvetta.
- Vihti on valmis kuntajakoselvitykseen Espoon, Kirkkonummen ja Kauniaisten kanssa, mutta selvityksen tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Selvityksessä olennaista on keskittyä palveluiden järjestämistä ja rahoitusta sekä elinkeinopolitiikkaa koskeviin asioihin.
- Vihti ei ole valmis osallistumaan selvitysalueisiin nykyisen metropolialueen (14 kuntaa) ulkopuolisten kuntien kanssa.
- Vihti kannattaa yleisluontoista metropolikaavaa, jossa sovitaan koko metropolialueen kehittämistä koskevista tärkeimmistä linjauksista. Metropolikaavan tulee korvata alueella maakuntakaava sekä koko kuntia koskevat yleiskaavat, mutta yksityiskohtainen asema- ja osayleiskaavoitus tulee edelleen säilyttää kuntien tehtävänä. Osana ratkaisua valtion tulee omalta puoleltaan sitoutua tehtävien siirtämiseen metropolihallinnolle. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ELY-keskuksen kaavoitusasiat sekä HLJ tasoiset liikenneasiat.

Porvoo

- Ei ota kantaa esitettyihin malleihin.
- Itäisellä Uudellamaalla on käynnistymässä kesällä 2013 laaja kuntarakenneselvitys, jonka yhteydessä selvitetään myös sote-kysymyksiä. Tuloksena syntyisi vahva noin 100 000 asukkaan kaksikielinen kunta, joka ottaisi laajan vastuun laajan metropolialueen itäisen osan kehityksestä.
- Raportissa Porvoota ei hallinnollisessa mielessä esitetä osaksi metropolialuetta. Kuitenkin raportissa tunnistetaan se, että mm. Porvoo itsenäisenä kaupunkiseutuna sisältyy laajemman metropolialueen toiminnalliseen kokonaisuuteen. Haasteellista on, että kokonaisvaltainen analyysi ja aikajänne mm. Porvoon kaupunkiseudun osallisuudesta ja mahdollisuudesta integroitua mm. mahdollisen metropolihallinnon MAL - yhteistyöhön puuttuu. Metropolialueen rajaaminen raportin esittämällä tavalla ei vastaa tulevaisuuden yhdyskuntarakenteiden vääjäämättömiä kehittämistarpeita. Porvoon kaupunkiseutu kytkeytyy metropolialueeseen jo nyt sekä vielä tiiviimmin seuraavan 10-20 vuoden tarkastelujakson aikana.
- Itäisen Uudenmaan sote-yhteistyön osalta haasteellista olisi, mikäli mahdollisen metropolihallinnon raja muodostuisi Sipoon ja Porvoon välille. On huomattava, että alueella erikoissairaanhoidon palveluja tuottavan Porvoon sairaalan sekä alueen kuntien toimijoiden yhteys nykyiseen HUS-HYKS:in ja siten metropolialueen hyvinvointiratkaisuihin tulee säilymään vahvana myös tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon tulevasta hallinnollisista muutoksista riippumatta.

Lohja

- Lohja on valmis kuntaliitosten selvitysalueeksi naapurikuntiensa kanssa, erityisesti Vihdin, Karkkilan, Siuntion ja Inkoon kanssa.
- Lohja on valmis olemaan mukana mallin 1 mukaisessa metropoliyhteistyössä.
- Varsinkin MAL-suunnittelun osalta Lohjan tulisi ehdottomasti olla mukana metropolialuetta koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa sekä valtion ja metropoliseudun välisessä yhteistyössä. Nyt toteutettu metropolihallinnon valmistelu tapahtui ilman Lohjan mukanaoloa.
- On myönteistä, että pääkaupunkiseudulle pyritään luomaan aikaisempaa kiinteämpi metropolihallinto. Parhaiten siihen päästään toteuttamalla kuntaliitoksia niin, että pääkaupunkiseutu koostuu joukosta suuria kuntia. Nämä suurkunnat tekisivät sopimus pohjaista yhteistyötä erityisesti MAL-asioden osalta ja tarvittaessa muissakin kysymyksissä. Metropolikaava mahdollistaisi järkevän kehittämistyön laajalla alueella ja kuntien väliseltä tarpeettomalta kilpailulta välttyttäisiin.

Siuntio

- Ehdotetut metropolihallintomallit ovat sen tyyppisiä, ettei Siuntio halua olla niissä mukana.
  - o Metropolialueen maankäytön haasteet eivät ulotu Siuntioon siinä määrin, että olisi perusteltua tarkastella Siuntiota osana metropolialuetta.
  - o Katsoo silti kuuluvansa metropolialueen vaikutuspiiriin ja että sille on myös jatkossa varattava mahdollisuus olla päättämässä erityisesti näitä kokonaisuuksia koskevista asioista.
  - o Siuntiolle on tärkeää olla mukana länsi-uusmaalaisessa sote-ratkaisussa, joka muodostuisi Lohjan ja Raaseporin ympärille.
- Siuntio on valmis selvittämään liitoksen toteuttamista Lohjan kanssa ja mahdollisesti Inkoon, Karkkilan ja Vihdin kanssa, mikäli suunniteltu sote-alue sitä edellyttää. Siuntion puolesta selvitystyö voitaisiin aloittaa välittömästi, kuitenkin muiden edellä mainittujen kuntien valmius- ja tahtotilaa kunnioittaen.
  - o Siuntion kunta on valmis jatkamaan kuntaliitosselvitystä Lohjan kanssa siinäkin tapauksessa, että Inkoo ryhtyy selvitystyöhön Raaseporin, Karkkila Nurmijärven ja Vihti Espoon kanssa.
  - o Siuntio ei sulje pois muiden kuntien kanssa käytäviä keskusteluja kuntarakenneyhteistyöstä.

Inkoo

- Kannattaa mallia 3, Vahva vaaleilla valittu metropolihallinto ja vaihtoehtoiset kuntarakenteet.
- Esittää kuntajakoselvitysalueeksi Inkoon, Siuntion ja Kirkkonummen muodostamaa aluetta.
- Em. kuntajakoselvitysalue muodostaa luonnollisen kokonaisuuden, jossa MAL-asioita voidaan kehittää kantatie 51:n ja rantaradan mukaisesti huomioiden, että asukkaiden arkipäivän maantiede ja työssäkäynti suuntautuu pääkaupunkiseudun suuntaan. Tällä vaihtoehdolla turvattaisiin myös alueen asukkaiden kaksikieliset palvelut. Kuntajakoselvitys alue olisi myös siirtymävaihe kohti mallia 2 " Metropolihallinto ja vahvat peruskunnat".
- Ottaa tarkemmin kantaa 1.4.2014 mennessä.

Karkkila

- Kannattaa mallia 1, Suurkunnat ja sopimusyhteistyö.
- Tällöin merkittävä kuntien välinen kilpailu purkautuisi kuntien väliseksi sopimusyhteistyöksi ja metropolikaavan toteuttamiseksi sekä säästytään mittavalta metropolihallinnon muodostamiselta.
- Valmis selvitysalueeksi Lohjan ja myös Vihdin kanssa, mikäli Vihti haluaa. Kyseessä olisi kuntien oma selvitys, jota valtio rahoittaisi.
- Uudistuksen aikaisin toteuttamisajankohta 2017.
- Kuntarakennetta, soterakennetta sekä uuden kuntalain ja vos-uudistuksen vaikutuksia tulisi voida arvioida kunnissa samanaikaisesti.

Kuuma-seutu

- Selvityshenkilöiden esittämiä vaihtoehtoja ei voida sellaisenaan hyväksyä.

- Ehdotukset kuntajakoselvitysalueiksi eivät muodosta taloudellisesti, maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämisen kannalta taikka alue- ja väestörakenteeltaan toimivia kuntia eivätkä sovellu jo tällä hetkellä metropolialueen vahvojen peruskuntien osalta kuntarakenneuudistuksen ratkaisuksi.
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusta metropolialueella tulee selvittää edelleen valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken.
- Esittää kahta kuntajakoselvitysalueetta.
  - o 1) Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä. Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo ja Tuusula. Selvitys valmis päätöksineen 1.7.2014 mennessä.
  - o 2) Kirkkonummi, Vihti, Kauniainen ja Espoo.

MUUT LAUSUNNONANTAJAT

Suomen Kuntaliitto

- Ei ota kantaa vaihtoehtoihin malleihin; tämä valinta tulee jättää mahdollisimman pitkälle alueen kunnille.
- Metropolikriteerit on valittu oikein ja vaihtoehdot analysoidaan niiden avulla johdonmukaisesti. Koordinaatitietarve on hyvin perusteltu.
- Pääkaupunkiseudun ytimen erityisiin tarpeisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.
- Metropolihallinnon rahoitusmalli ja sen vaikutukset vaativat lisähuomiota.
- Metropolikaavassa on kunnianhimoa mutta myös vaikeuksia, ja vaihtoehtoja on syytä pohtia. Taavoitteen mukaisella tavalla toteutettuna metropolikaava vaikuttaa asemakaavaan, maapolitiikkaan, kaavan edellytyksistä huolehtimiseen ja sitä myötä kuntien budjettivaltaan hyvin pitkälle ulottuvalla tavalla.
- Ehdotusten perustuslain mukaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ministeriöt

- Lausunto on saatu 9 ministeriöltä sekä valtioneuvoston kanslialta.
- Useat ministeriöt pitävät selvityksen lähtökohtia ja arvioita seudun tilasta ja tarpeista hyvinä. Selkeitä kannanottoja esitettyjen vaihtoehtojen paremmuuteen löytyy ministeriöiden lausunnoista vain vähän. Joissakin lausunnoissa vaihtoehtoisia malleja on arvioitu monipuolisesti, mutta useimmiten ministeriöt ovat arvioineet selvitystä ja malleja lähinnä oman hallinnonalansa erityisnäkökulmista.
- Yksittäisten ministeriöiden keskeiset huomiot:

Valtioneuvoston kanslia

- Tehty esiselvitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen pohja jatkotyölle.

Oikeusministeriö

- On tärkeää huomioida demokratian toimivuuteen liittyviä kysymyksiä metropolialueen kehittämisessä. Suomalaisen demokratian yleisenä haasteena voidaan pitää osallistumisen eriarvoistumista. Kuntakoko vaikuttaa kuntalaisten osallistumiseen.
- Kunnan eri väestöryhmien ja toisaalta alueiden näkemysten kanavoiminen uuden kunnan päätöksentekoon edellyttää kunnallisvaalien ohella muita kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja tukitoimenpiteitä, joita tulisi pohtia erikseen myös metropolialueen suhteen.
- Huomiota tulisi jatkossa kiinnittää kielellisten oikeuksien seuraamiseen ja kieliryhmien tasapuoliseen kohteluun.

Sisäasiainministeriö

- Esiselvityksessä esitetyillä kuntarakenteen muutoksilla on vaikutusta paikallispoliisin hallinnollisiin yksiköihin. Kuntien yhdistyminen pääsääntöisesti parantanee kuntien ja poliisin välistä yhteistyötä.
- Jatkovalmisteluissa on tarpeen ottaa huomioon kuntarajojen muutosten mahdolliset vaikutukset pelastustoimen alueisiin ja pelastuslaitosten toimintaan sekä pelastuslaitosten osuuteen ensihoitopalveluun kuuluvien tehtävien suorittamisessa.

Puolustusministeriö

- Raportti antaa monipuolisen kuvan alueen erityisluonteesta, siihen liittyvistä haasteista ja kehittämissuunnitelmista.
- On tärkeää, että metropolialueen alueidenkäyttöä kehitettäessä huolehditaan siitä, että myös alueella olevien sotilaskohteiden toimintaedellytykset säilyvät.

Maa- ja metsätalousministeriö

- Ministeriö ottaa kantaa erityisesti selvityksessä ehdotettujen toimenpiteiden vaikutuksiin alueen maaseutualueiden kehitykseen ja maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen metropolialueella.
- Kuntajakoselvitysalueita ja metropolihallinnon vaihtotehtoja on selvityksessä tarkasteltu lähinnä teknisesti, ja valitut kriteerit rajaavat tarkastelua.
- Nykyistä kireämmät rakentamisen ohjaussäännökset ja uudet keskitetyt maankäytön ohjauksen hallintomallit eivät ole perusteltuja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Yhteinen metropolihallintomalli turvaa kaikissa vaihtoehdoissa kilpailukyvyyn ja osaamisen kehittämisen.
- Varhaiskasvatus, päivähoito ja perusopetus tulee toteutua lähipalveluna hallintoratkaisusta riippumatta.
- Mallit eivät eroa muiden OKM:n tehtäväalan palveluiden näkökulmasta merkittävästi tai niiden vaikutuksia ei yleispiirteisyyden takia voi riittävästi arvioida.

Työ- ja elinkeinoministeriö

- Selvityshenkilöiden peruslähtökohdat hyvät; metropolialueella tarvitaan sekä voimavarojen että päätöksenteon kokoamista suuremmiksi kokonaisuuksiksi.
- Kumpikin päävaihtoehto vastaa omalla tavallaan tähän tarpeeseen. Malli 1 on hallinnollisesti selkeämpi. Mallissa 2 on ongelmia, jotka ratkaistava mahdollisen jatkovalmistelun yhteydessä.
- Rakenteellisesti mallin 2 ongelmana on se, että pääkaupunkiseudun suuret kaupungit olisivat eri kuntakokonaisuuden osia. Riskinä on se, että suurten kaupunkien välinen epäterve kilpailun jatkuisi ja segregaatiokehitys ehkä jopa pahenisi. Myös selvittäjien ehdottamat tehtäväsiirrot valtiolta metropolihallinnolle ovat ongelmallisia lainsäädännön, käytännön ja alueiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Mallin mahdollisissa jatkovalmisteluissa pitäisi keskittyä tehtäväsiirtoihin kuntakentän sisällä.

Sosiaali- ja terveysministeriö

- Ministeriö ei ota lausunnossaan suoraan kantaa esiselvitykseen ja sen vaihtoehtoihin malleihin.
- Ministeriö viittaa lausunnossaan sote-järjestämislain valmisteluryhmän toimeksiantoon sekä pääministerin asettaman koordinaatioryhmän linjauksiin, joissa molemmissa todetaan, että metropolialueen sote-palveluiden järjestäminen ratkaistaan erikseen.
- Lisäksi ministeriö viittaa 13.5.2013 valtiovarainministeriöön toimittamaansa muistioon, jossa käsitellään metropolialueen sote-ratkaisuun liittyviä erityisiä tekijöitä. Muistio on lausunnon liitteenä.
- Muistiossa tuodaan esiin laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain jatkovalmisteluun liittyviä asioita metropolialueen osalta. Lisäksi todetaan, että jatkotyössä kuntarakenne- ja metropoliratkaisun sekä soteratkaisujen valmistelu tulee yhteen sovittaa.

Ympäristöministeriö

- Selvityshenkilöiden arvio seudun tilasta ja tarpeista on oikeaan osunut. Alueella tarvitaan sekä kuntarakenteen merkittävää uudistamista että vahvaa metropolihallintoa.
- Alueen kehittämisessä on pyrittävä ratkaisuun, jossa uusi kuntarakenne tukeutuu yhdyskuntarakenteen kestävä hallinnan kannalta tarkoituksenmukaisiin alueisiin.
- Kuntarakennetarkaisusta riippumatta alueella tarvitaan nykyisiä seudullisia yhteistyörakenteita kokoavaa, itsenäisen päätösvallan ja sen edellyttämät resurssit omaavaa vahvaa metropolihallintoa. Metropolihallinnon valmistelu olisi syytä käynnistää mahdollisimman pian.

- Valtion viranomaistehtävien hoidon siirtäminen metropolihallinnolle ei ole juridisesti yksinkertaista eikä esitetystä laajuudesta mahdollista kunta-valtiosuhteen kannalta. Esitetystä tehtäväsiirroista pitäisi ensisijaisesti keskittyä lähinnä kuntakentän sisäisiin siirtoihin.

Liikenne- ja viestintäministeriö

- Selvityshenkilöiden keskeinen tavoite maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteisestä seudullisesta suunnittelusta ja toteutuksesta on oikea, samoin johtopäätös, että tavoitteen toteutuminen edellyttää joko suurkuntia tai vahvaa metropolihallintoa MAL-asioissa.
- Selvityshenkilöiden suosittelemalla vaihtoehdolla 2 voitaisiin parhaiten ratkaista MAL-suunnittelun ja toteutuksen ongelmat kasvavalla metropolialueella, mutta vaihtoehtoon liittyy useita avoimia kysymyksiä, joita tulee tarkastella perusteellisesti jatkotyössä.
- Selvityshenkilöiden ehdotus, että metropolihallinnolle siirrettäisiin valtiolta päätösvalta seudun liikennehankkeiden toteutuksesta, ajoituksesta ja rahoituksesta, on LVM:n hallinnonalan kannalta erittäin merkittävä. Valtion ja kuntien työnjakoa on kuitenkin erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla joka tapauksessa arvioitava. Tehtävien siirto vaikutuksineen on tarpeen arvioida tarkemmin jatkotyössä.

Ulkoasiainministeriö ei pyydettyistä tahoista antanut lausuntoa.

Puolueet

Kansallinen Kokoomus

- Ei suoraan totea tukevansa mitään selvittäjien esittämistä malleista. Nähdään, että kuntarakenteen muutokset ja metropolihallinto kytkeytyvät toisiinsa.
- Kannattaa kuntaperusteista järjestelmää ja sitä, että käynnistymässä olevia liitosselvityksiä tuetaan ja lisäksi pääkaupunkiseudulla tulisi käynnistää liitosselvitykset yhdessä valtiovallan kanssa. Ei kannata palveluiden järjestämisen siirtämistä maakunnalliseen järjestelmään tai metropolihallinnolle. Palvelurakenne ja muut toimintaedellytykset mm. elinkeinoelämälle ratkaistaisiin parhaiten kuntarakennetta kehittämällä ja peruskuntien keskinäisellä ja valtiovallan kanssa tehtävällä yhteistyöllä.
- Tuodaan jatkovalmistelun osalta esiin, että kuntauudistuksen keskeisillä lakihankkeilla (kuntarakennelaki, kuntalaki, vos-järjestelmän uudistus, sote-uudistus ja kuntien tehtävien arviointi) on merkitys myös metropolialueella. Hallinnon järjestäminen tulee tehdä kaikki em. muutokset huomioiden ja kuntauudistuksen perusratkaisujen tulee olla koko maassa yhtäläiset. Aikatauluun ei oteta kantaa.

Perussuomalaiset

- Selvityshenkilöiden ehdotuksia ei kannateta ja niiden nähdään mm. lisäävän hallintorakenteita ja kustannuksia sekä hajottavan lähidemokratiaa ja seutuyhteisöä. Liitosten ja metropolihallinnon ei nähdä kytkeytyvän toisiinsa. Yhteistyöllä saavutettu hyötyjä, mutta sitä tarve kehittää.
- Vaihtoehdoksi esitetään metropolivaltuuskuntamallia eli ”itsenäisten kuntien elinvoimaista metropolia”. Ratkaisu sisältää vapaaehtoisia kuntaliitoksia ja vaaleilla valitun metropolivaltuuskunnan, joka edistää kuntien ja valtion sopimusyhteistyötä. Metropoliveroon suhtaudutaan kielteisesti ja maankäytöstä päättämisen tulee kuulua kunnille. Muutosta tarvitaan myös mm. valtion asuntopolitiikkaan kohtuuhintaisen asuntotarjonnan lisäämiseksi ja tähän esitetään useita konkreettisia toimenpiteitä. Yhdyskuntarakenteen hajautumista nähdään voitavan hallita MAL-sopimuksella.
- Konkreettisiin liitosvaihtoehtoihin ei oteta kantaa, mutta nykyisten kuntien nähdään olevan riittävän vahvoja peruskuntia. Lausunnossa on analysoitu yksityiskohtaisesti selvittäjien esityksiä ja malleja myös metropolihallinnon osalta.
- Jatkovalmistelun tulee perustua kuntien ja valtion sopimiseen ja sillä tulee olla kuntalaisten hyväksyntä. Liitokset tulee alistaa kansanäänestyksiin. Aikatauluihin ei oteta kantaa.
-

Suomen Keskusta

- Ei kannateta laajoihin kuntaliitoksiin perustuvia vaihtoehtoja (1 ja 2) eikä selvityshenkilöiden ehdotuksia siitä, miten yhteiset tehtävät hoidetaan. Joka tapauksessa liitokset tulee toteuttaa vapaaehtoiselta pohjalta. Oleellista löytää ratkaisu metropolialueen ytimen eli pääkaupunkiseudun 4 kunnan yh-

teisiin ongelmiin. Aluerajaukset nähdään keinotekoisina ja metropolihallinnon ja Uudenmaan liiton rooli epäselvänä. Metropolihallintoa ja kuntarakennetta tulisi tarkastella toisistaan irrallaan.

- Ratkaisuksi esitetään kotikunta-metropolimallia, jossa Helsinki, Espoo ja Vantaa jaettaisiin pienemmiksi kotikunniksi ja lisäksi muodostetaan erillinen vaaleilla valittu hallinto tälle suppeammalle metropolialueelle tai koko Uudenmaan liiton alueelle.
- Jatkovalmistelussa on korostettava kuntien itsehallintoa ja päätösvaltaa. Kuntia ei tule rasittaa turhilla selvityskierroksilla. Helsingin seudulla tarvitaan nykyiset kuntarajat ylittäviä ratkaisuja vastaukseksi alueen keskeisiin ongelmiin, tärkeimpinä MAL-asiat, kansainvälinen kilpailukyky sekä segregaa-tion ehkäisy.
- Esitetyt ratkaisut nähdään riittämättöminä mm. demokratian ja osallistumisen näkökulmista. Aikatauluun ei jatkovalmistelun osalta oteta kantaa.

Suomen Kristillisdemokraatit rp.

- Selvittäjien ehdotuksia ei kannateta eikä myöskään mm. uuden hallintotason perustamista.
- Esitetään maakuntaliiton malliin pohjautuvaa ratkaisua, jossa kuntaliitokset tapahtuvat vapaaehtoisesti. Liitosalueiden tulisi pohjautua toiminnallisiin, taloudellisiin ja historiallisiin syihin. Liitosselvi-tyksiin tulee liittää sotepalveluiden tehokkuuden ja toimivuuden arviointi. Yhteisten asioiden hoito tapahtuu Uudenmaan liiton roolia ja tehtäväkenttää vahvistamalla ja selkeyttämällä ja myös vapaaeh-toisuuteen perustuen. Metropolikaavaa kannatetaan.
- Sote tulee ottaa huomioon valmistelussa. Metropolihallinnossa tulee huomioida erityishuoltoapiirien uudenlainen järjestäminen. Esitetään, että hallinnollisen järjestämisvastuun erityishuoltoapiireistä ot-taisi HYKS erva.
- Jatkovalmistelussa ja ratkaisussa huomioitava, että selvityksessä metropolihallinnon ulkopuolelle esitetyt itäinen ja läntinen maakunta. Tiukka ja alueeltaan rajattu metropolihallinto loisi uusia rajoja, jotka vaikeuttaisivat yhteisten ongelmien hoitoa. Ei kantaa aikatauluihin, mutta todetaan, että puolue-en esittämä malli olisi mahdollista valmistella nopeasti.

Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue

- Esiselvityksen nähdään olevan hyvä pohja sekä metropolihallinnon jatkovalmisteluun että kuntaja-koselvitysalueiksi. Selvityksen 3.vaihtoehdon (vahva metropolihallinto ja vaihtoehdotiset kuntaja-koselvitysalueet) nähdään parhaalla tavalla takaavan alueen kehittämisen ja asukkaiden vaikutus-mahdollisuudet. Myös malli 2 (vahvat peruskunnat ja metropolihallinto) nähdään mahdollisena, jos seudulla toteutuu vapaaehtoiselta pohjalta liitokset siten, että päädytään 4-5 kuntaan.
- Jatkovalmistelusta todetaan, että metropolihallinto tulee suunnitella siten, että hallintotasojen määrä ja kustannukset vähenevät. Tehtävänjako kuntien, kuntayhtymien, metropolihallinnon ja valtion aluehallinnon välillä sekä tarvittavat muutokset on valmisteltava samoin kuin ao. ministeriöiden kanssa väylärahaan tehtävät ja rahoitus sekä metropolikaavan täsmällinen rakenne. Lainsäädän-nön yksityiskohtaisen valmistelun ohella tulee arvioida hallinnon ensimmäisten toimintavuosien osalta metropolihallinnon tehtävät, niitä koskevat tavoitteet, keskeiset toimenpiteet sekä tarvittavat voimavarat ja menot.
- Jatkovalmistelu tulee käynnistää nopeasti siten, että tarvittavat muutokset voidaan toteuttaa 2015 tai viimeistään 2017. Metropolikaava on välttämätön ja se tulee voida ottaa käyttöön 2015.

Vasemmistoliitto

- Ei totea kannattavansa mitään selvittäjien esittämistä malleista. Toteutuvia liitoksia tulisi tarkastella kokonaisuutena.
- Kannatetaan vahvaa vaaleilla valittua metropolihallintoa ja kaksipiortaista hallintoa sekä todetaan tämän vähentävän tarvetta kuntaliitoksille. Metropolikaava nähdään tärkeäksi. Mikäli metropolihal-lintoa ei toteuteta, eivät esitetyt kuntaliitokset näyttäyty riittävinä ratkaisuinä, koska ongelmallisim-mat kuntarajat jäisivät paikoilleen. Enemmän tulisi selvittää nykyisten isompien kaupunkien lähipal-velujen päätöksenteon siirtämistä esim. kaupunginosakuntiin. Toteutuvia liitoksia tulee tarkastella kokonaisuuden näkökulmasta siten, että vain rikkaat eivät liittoudu keskenään ja velkaisia kuntia hyl-jeksitään. (Mm. Keski-Uudenmaan kahdeksan kunnan selvitys on kannatettava, jos selvitysalueen si-sällä tutkitaan myös pienemmät vaihtoehdot eikä hanketta rakenneta vain metropolihallinnon vas-tustamiseksi).

- 14 kunnan yhteisen metropolihallinnon kehittäminen nähdään tarpeellisena etenkin MAL-asioissa sekä segregaaation ehkäisyssä.
- Jatkovalmistelusta todetaan, että selvitysmiesten hahmottelema metropolihallinto voidaan ottaa pohjaksi, mutta se kaipaa lisäselvityksiä mm. rahoitusjärjestelyjen, valtion ja metropolihallinnon työnjaoista ja tehtävänjaoista. Sote-uudistuksesta tarvitaan selkeät linjaukset ennen metropolihallinnosta päättämistä. Ei kantaa aikatauluihin.

Vihreä liitto

- Ei kannateta suoraan mitään selvittäjien ehdotuksista. Vahva metropolihallinto nähdään välttämättömäksi. Alueen haasteisiin ei vastata ainoastaan liitoksin.
- Tulevaisuuden haasteiden hallintaan tarvitaan vahvaa, demokraattista ja selkeää metropolihallintoa. Metropolivaltuusto tulee valita suoraan vaalein. Metropolihallinnon tehtävät tulee hahmottaa siten, että koko aluetta koskevat asiat ratkaistaan seudullisella tasolla. Esiselvityksessä keskeisiksi tehtäviksi esitetään kilpailukyky politiikkaa, maapolitiikkaa, maankäytön suunnittelua, liikennettä, toisen asteen koulutusta, työllisyysasioita, maahanmuuttajien kotouttamista, asuntopolitiikkaa ja ruotsinkielisiä palveluita. Näiden lisäksi myös sote-järjestäminen kuuluisi luontevana osana metropolihallinnolle. Metropolikaava ja sen toteutusohjelma nähdään kannatettavina.
- Kuntaliitosten osalta todetaan, että ne eivät ratkaise yksin alueen haasteita. Liitoksia on myös vaikea perustella palveluiden turvaamisella tai taloudellisilla tekijöillä. Yksittäisiin liitosesityksiin ei oteta kantaa, mutta todetaan, että suuret kaupungit Helsinki, Espoo ja Vantaa tulee pitkällä tähtäimellä jakaa 50 000 - 100 000 as kokoisiksi. Aikatauluun ei kantaa.

Svenska folkpartiet i Finland (SFP-RKP) ei pyydetyistä tahoista jättänyt lausuntoa.

THL

- Lausunnon päänäkökulmina alueen sosiaalisen kestävyuden vahvistaminen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen.
- Esiselvityksen yleiset johtopäätökset tarpeesta nykyistä suurempiin kuntiin ja koko aluetta koskevan päätöksenteon vahvistamiseen ovat THL:n näkökulmasta kannatettavia tavoitteita, sillä sosiaali- ja terveyspalvelujen integroiminen sekä tehokas ja oikeudenmukainen järjestäminen edellyttävät laajaa väestöpohjaa.
- Malleista vaihtoehto 1 nähdään parhaana sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen että sosiaalisen eheyden ja laajemmin sosiaalisen kestävyuden haasteisiin vastaamisen näkökulmista.
- Molempien päävaihtoehtojen haasteena on osallisuuden ylläpitäminen. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi olisi kartoitettava mahdollisuuksia nykyistä toimivamman lähidemokratian toteuttamiseksi.
- THL esittää huomioita metropolialueen tietojärjestelmien kehittämiseksi. Yhteen toimivat tietojärjestelmät alueella edistäisivät alueen kilpailukykyä ja palvelujen saatavuutta.

ARA

- Pitää selvityksen arviota seudun tilasta, ongelmista ja muutostarpeista oikeana.
- Metropolialueella tarvitaan kuntarakenteen merkittävää uudistamista ja joka tapauksessa - kuntarakenneratkaisuista riippumatta - itsenäisen päätösvallan omaavaa metropolihallintoa. Kumpikin on tarpeen paitsi seudun yhteisen maankäytön ja liikenteen haasteiden ratkaisemiseksi, niin erityisesti asumisen haasteiden kannalta ja erityisesti kohtuuhintaisen vuokra-asumisen aikaansaamiseksi ja segregaaation ehkäisemiseksi. Mitä hajanaisempana kuntarakenne säilyy, sitä vahvemmaksi metropolihallinto täytyy rakentaa.
- Tehtäväsiirroissa ARA katsoo, että nyt on ennen kaikkea kyse selvittää tehtävien siirtoa kuntakentän sisällä. Mahdolliset tehtäväsiirrot valtiolta metropolihallinnolle tulee - niiden ongelmallisuudenkin takia - selvittää omana asiana.

Yhteistyöorganisaatiot ja metropolipolitiikan neuvottelukunnassa edustettuina olevat tahot

Etelä-Suomen AVI

- Vaihtoehto nro 2 vastasi metropolialueen erityisiin haasteisiin parhaiten ja se olisi tarkoituksenmukaisin alueen kokonaisedun kannalta.
- Olisi aiheellista selvittää myös mahdollisen metropolihallinnon laajentamista ja/tai sen yhteistyömalleja Hämeenlinnan ja Lahden seutujen kanssa.
- Huolehdittava siitä, että aluehallintovirastot voivat kuntalain 8 §:n ja erityislainsäädännön mukaisesti valvoa kuntien toimintaa.
- Tulee huolehtia alueen asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta.
- Mahdollisen metropolihallinnon ja kuntien työnjako ja vastuut määriteltävä selkeästi.

Uudenmaan ELY

- Kaikilla ehdotetuilla malleilla voidaan vastata mainittuihin haasteisiin. Ehdotukset ovat yleisiä, ennen tarkempia ehdotuksia on vaikea arvioida, mikä on tarkoituksenmukaisin.
- Metropolihallinnon jatkovalmistelussa tulee varmistaa riippumattomuus maankäytön, luonnonsuojelun ja ympäristönsuojelun valvontatehtävien hoitamisessa.
- Mikäli metropolihallinto perustetaan, tulee tehtävien siirrot ELYltä ja muilta aluetoimijoilta määritellä hyvin tarkasti.
- Tehtävien siirrossa mahdolliselle metropolihallinnolle tulisi liikenteen tehtävät arvioida esitettyä laajemmin.
- Maahanmuuton tehtävät tulisi nykyisen käytännön mukaan hoitaa kokonaisuutena ja valtakunnallinen linjaus säilyttäen.

Uudenmaan liitto

- Liitto ei ota kantaa asioihin, joista erityisesti kuntia on pyydetty antamaan lausunto.
- Riippumatta kuntarakennemuutoksista, on syytä käynnistää valtion aluehallinnon muiden kuin valvontatehtävien siirto vähintään kokeiluluonteisesti Uudenmaan liitolle.
- Jatkotyössä tulee tarkastella myös maakuntaliiton tulevaa roolia sekä liiton ja ELYn toimintojen sekä mahdollisen metropolihallinnon yhdistämistä.
- Selvityksen vaihtoehtoja tulee täydentää mallilla, joka kattaa koko nykyisen maakunnan alueen.

Päijät-Hämeen liitto

- Merkittäväntä olisi yhtenäistää metropolialueen MAL- suunnittelu.
- Tarvitaan yhtenäisiä päätöksentekorakenteita. Esitettyjä vaihtoehtoja on syytä tarkentaa.
- Metropolialueen hallinnollinen yhtenäisyys lisäisi strategista yhteen sovittamista, edesauttaisi raja-alueiden yhtenäistä suunnittelua, järkevää maankäyttöä ja nopeuttaisi päätöksentekoa.
- Koko Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen yhteistyö aluekehittämisessä ja -suunnittelussa on välttämätöntä.
- Selvityksessä esitettyjen tehtävien siirrot edellyttävät laajaa lainsäädäntövalmistelua, joihin tulee varautua ajoissa. Vaikutukset ulottuvat naapurimaakuntien organisointirakenteisiin.
- Tarkastelu on ulotettava laajemmalle kuin 14 kunnan alueelle.

Hämeen liitto

- Liitto kiirehtii metropoliratkaisua osana kuntarakenneuudistusta. Tulisi selvittää, voidaanko metropolialueen yhteinen päätöksenteko organisoida osaksi Uudenmaan liittoa ja Uudenmaan maakunnan alue pidettäisiin yhtenäisenä. Tällöin myös nykyinen maakuntien yhteistoiminta voisi jatkua saumattomasti.
- Metropolialueen hallinnon järjestämisen mallilla on vaikutuksia Kanta-Hämeeseen, joka on osa laajempaa metropolialuetta.
- Aluehallinnon tehtävien laajempi arviointi on tarkoituksenmukaista sen jälkeen, kun kuntauudistuksen sisältö on nähtävissä.

HUS

- HUS ei ota kantaa metropolihallintoon eikä kuntarakenteisiin.
- HUS ja HYKS on säilytettävä yhtenä kokonaisuutena.

OMNIA

- Toisen asteen koulutuksen järjestäminen metropolihallinnon toimesta ei tuo lisäarvoa. Sen sijaan metropolihallinnolle voitaisiin antaa tehtäväksi edistää nuorisotakuun toteutumista. Metropolihallinnon tehtäväksi voidaan lisäksi liittää maahanmuuttajien kouluttautumisedellytysten kehittäminen sekä yhteisen toisen asteen ja ammatillisen koulutuksen informaatio- ja ohjausjärjestelmän kehittäminen.

HSY

- Metropolialueen hallintoa järjestettäessä tulee yhtenä peruslähtökohtana olla se, että yhdyskuntarakentamiseen, asumiseen ja liikenteeseen ja ympäristöön liittyvät tehtäväkokonaisuudet hoidetaan kattavasti koko Helsingin seudun alueella.
- Sopimusyhteistyöhön perustuvassa metropolihallinnossa tulee HSY:n nykyinen tehtäväkenttä säilyttää ennallaan ja metropolikaavan suunnittelussa tukeutua mahdollisimman paljon nykyisiin kuntayhtymiin.
- Myös vahvan metropolihallinnon mallissa on syytä säilyttää nykyiset kuntayhtymät liikelaitoskuntayhtymiksi muutettuina siirtymäkauden ajan nykyisine tehtävineen.
- Vihti on syytä olla mukana jatkovalmistelussa.
- Mikäli nykyiset kuntarajat säilyvät tulee selvittää osakuntaliitosten tarve.
- Metropolioorganisaation perustamisessa keskeisin merkitys on metropolivaltuuston vaaleilla. Lainsäädännölliset ja muut valmiudet vaaleille on luotava vv. 2014–16 aikana ja vaalit toimitettava v. 2016 kunnallisvaalien yhteydessä.

HSL

- HSL pystyy toteuttamaan lakisääteiset tehtävänsä erilaisissa kuntarakenteissa ja esiselvityksen mukaisissa metropolihallinnon malleissa.
- HSL suhtautuu malleihin neutraalisti. Myös nykytila on HSL:n kannalta toimiva.
- Joukkoliikenteen suunnittelu ja järjestäminen sekä seudullisen tason strateginen liikennejärjestelmäsuunnittelu on perusteltua hoitaa kokonaisuutena yhdessä organisaatiossa.
- Metropolikaavan valmistelu ja muu MAL-yhteistyö sopisi hyvin HSL:n tehtäväksi, mikäli metropolihallintoa ei perusteta.
- Metropolihallinnon mahdollinen toteuttaminen edellyttää mm. liikenneinvestointien rahoituksen kehittämistä sekä sen selvittämistä, voidaanko valtion nykyisiä tehtäviä siirtää metropolihallinnolle
- Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että joukkoliikenteen rahoitus sekä muut toimintaedellytykset turvataan ja että kustannukset jaetaan oikeudenmukaisesti.

Uudenmaan ja Etelä-Hämeen erityishuoltopiiri, Helsingin erityishuoltopiiri, Kärkulla samkommun, Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Samkommunen för yrkesutbildning, Helsingin seudun yliopistot, Helsingin seudun ammattikorkeakoulut, Greater Helsinki Promotion ja Culminatium eivät pyydetyistä tahoista antaneet lausuntoa.

Järjestöt ja yhdistykset sekä elinkeinoelämä*Työmarkkinajärjestöt***KT Kuntatyönantajat**

- Ei ota kantaa malleihin tai perusteluihin. Tarkastelee, mitä esitettyjen vaihtoehtojen kannalta tulisi ottaa huomioon työnantajatoiminnan ja henkilöstöhallinnon kannalta.

- Ei pidä hyvänä 5 vuoden irtisanomissuojaa, myöskään metropolialueen kuntauudistuksessa.
- Ehdottaa lainsäädäntöön erityissäännöksiä palvelussuhteiden ehtojen harmonisoinnista:
  - o joko mahdollisuutta poiketa samapalkkaisuusperiaatteesta tai että
  - o harmonisoinnin määräaika kytketään irtisanomisturvaan (esim. kaksinkertainen aika).
- Muutosjohtamisen ja määrätietoisin sitoutumisen merkitys korostuu.
- Metropolialueelle muodostuu kaikissa vaihtoehdoissa uusia työnantajajaksikoita: isompia kuntia ja/tai metropolihallinto. Kokoluokaltaan nämä olisivat Suomen suurimpia.
- Kuntaliitos tai hallintorakenteiden muutos ei automaattisesti muuta kustannusrakenteita.
- Rahoituskysymykset ja talouden ja hallinnon välinen suhde kaipaavat perusteellista selvitystä ja valmistelua, esiselvityksessä näitä käsitelty suppeammin.
- Suurempien kuntien hyötyjä/mahdollisuuksia: mahdollisuus järjestellä toimintaa tuottavuuden kehittämiseksi, vähempi haavoittuvuus, henkilöstön erikoistumismahdollisuudet, hallinnon keventämismahdollisuus, vähempi rekryointitarve, vähemmän yhteistyötarpeita.
- Riskejä/uhkia: yhteistyörakenteiden korvaaminen monimutkaisilla sisäisillä rakenteilla, organisaation monimutkaistuminen, harmonisointikustannukset, kehityksen ja toiminnan tehostamisen edellyttämät päätökset jäävät tekemättä, ei osata vastata johtamisen vaateisiin. Viittaa muilta osin Kuntaliiton lausuntoon.

JUKO, Tekniikka ja terveys KTN, TNJ ja Kunta-alan unioni antoivat Kunta-alan pääsopijajärjestöjen yhteisen lausunnon

- Erillisellä lainsäädännöllä turvattava erityinen yhteistoimintavelvollisuus, liikkeenluovutusperiaate sekä 5 v. palvelussuhdeturva metropolialueen kehittämisessä riippumatta siitä, minkälaisin rakenteellisin ja/tai lainsäädännöllisin toimenpitein sitä tehdään.

AKAVA

- Kannattaa sellaista metropolihallinnon mallia, jolla mahdollistetaan tehokas ns. pakkokaavoitus. Lausunnossa pohtii, onko esitetyn metropolihallinnon kaavoitus riittävän vahva instrumentti.
- Kannattaa joko suuria ja laajoja kuntaliitoksia tai vahvaa, kaavoitusvaltaa käyttävää metropolihallintoa.
- Pitää puutteena sitä, että Porvoon ja Lohjan seudut puuttuvat metropolialueen esiselvityksestä.
- Lähipalveluiden käsite ja sisältö tulee määritellä metropolialueella.
- SOTE-ratkaisujen osalta on otettava huomioon valtakunnallinen kehitys ja tarkasteltava siihen liittyviä kysymyksiä metropolialueella erityisen huolellisesti.
- Palkkaharmonisointi tulee tehdä määräajassa, vähintään kahden vuoden sisällä liitoksesta. Henkilöstöasioiden ja harmonisoinnin valmistelu on aloitettava samalla kun liitoksen suunnittelu aloitetaan. Päätökset on tehtävä liitoksen yhteydessä.
- On tärkeää, että erillisellä lainsäädännöllä turvataan erityinen yhteistoimintavelvollisuus, liikkeenluovutusperiaate sekä ns. viiden vuoden palvelussuhdeturva metropolialueen kehittämisessä riippumatta siitä minkälaisin toimenpitein sitä tehdään.
- Virka- ja virantoimitusmatkoja koskevia sopimusmääräyksiä on kehitettävä niin, että matkustaminen tapahtuu työaikana.

STTK

- Yhtyy selvityshenkilöiden näkemykseen kahdesta päävaihtoehdosta, sekä kuntaperusteinen että metropolihallintopainotteinen malli mahdollistavat oikein toteutettuna haasteiden ratkaisemisen.
- Metropolialueen suurimmat haasteet liittyvät MAL-asioiden järjestämiseen ja niiden ratkaiseminen tulee olla metropoliratkaisun keskeinen tavoite.
- Nykyisellään kunnat toteuttavat maa- ja tonttipolitiikkaa omien linjaustensa mukaan, eikä mikään taho kannu vastuuta riittävästä asuntotuotannosta koko seudun näkökulmasta.
- Kunnilla olisi oltava yhteinen näkemys siitä miten MAL-keinoin edistetään uusien asukkaiden integroitumista elinympäristöönsä ja erityisesti suomalaiseen työelämään.
- Nostaa myös esiin asumisen kalleuden metropolialueella aiheuttamat ongelmat työvoiman saannille.

SAK

- Suhtautuu metropolihallintoon myönteisesti.

- Metropolihallinnon tärkein tehtävä olisi vastata alueen kuntia sitovasta yhteisen kaavan laadinnasta. Hallinnon tulisi vastata maankäytön, asumisen ja liikenteen päätöksenteosta. Seudun sosiaalinen asuntotuotanto tulee järjestää metropolihallinnon alaisuuteen.
- Metropolihallinnon on oltava vaaleilla valittu, jotta se voi demokraattisesti käyttää päätäntävaltaa yli yksittäisten kuntien.
- Metropolihallintoa ei ole syytä lähtökohtaisesti rajata koskemaan Helsingin seudun 14 kunnan aluetta, vaan koko Uuttamaata on hyvä tarkastella kokonaisuutena.
- MAL-aiesopimusmenettely ei ole riittävä tapa luoda sitovaa yhdyskuntasuunnittelua, vaan asiakokonaisuudet on koottava yhden metropolihallinnon alle. Metropolihallintoon pitää sisällyttää yhdyskuntasuunnittelun näkökulmasta myös palvelut ja elinkeinopolitiikka (MALPE = maankäyttö, asuminen, liikenne, palvelut ja elinkeino).
- Koordinointi edellyttää myös valtion puolelta MAL-asioiden keskittämistä yhteen rakennetun ympäristön ministeriöön. Vahva metropolihallinto vaatii sopimusosapuolien vahvaa ministeriötä, joka kykenee ministeriötasolta ohjaamaan yhdyskuntasuunnittelua.

Elinkeinoelämän keskusliitto

- Ei ota kantaa malleihin. Keskeisintä on toimintatapojen uudistaminen.
- Silloin kun kuntarajat keinotekoisesti katkaisevat toimivan infrastruktuurin ja liikenneyhteydet, tilanteeseen on syytä puuttua.
- Jos metropolihallintoon päädytään, siitä ei tule luoda liian raskasta organisaatiota, enemmän tiilaa kuin tuottaja.
- Hyötyjä ei tule vesittää järjestelyn piirissä olevien kuntatyöntekijöiden kohtuuttoman pitkällä irtisanomisajalla.
- Alueen kilpailukyvyyn turvaamiseksi tulee lisätä kohtuuhintaista omistus- ja vuokra-asuntotuotantoa vastaamaan elinkeinoelämän työvoimatarpeita. Alueen kuntien on kannettava yhdessä vastuu pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden palveluista ja asumisesta, segregaaion ehkäisemiseksi.
- Liikennejärjestelmiä on suunniteltava kokonaisvaltaisesti.
- Asukkaiden valinnanvapautta on lisättävä.
- Nostaa esiin myös jääviyskysymykset kuntien päätöksenteossa ja kilpailuneutraaliteetin sekä korostaa palveluiden avaamista entistä enemmän kilpailulle.
- Kuntarajoista ja hallintomalleista riippumatta julkiset tarjouskilpailut tulee järjestää suuren kokonaisuuden sijaan useampana pienenä kilpailutuksena, sekä sallimalla osatarjousten ja vaihtoehtojen tarjousten tekeminen.

Tehy

- Kannattaa vahvoja peruskuntia, jotka pystyvät työnantajina kantamaan vastuun tuloksellisesta toiminnasta ja suuntaamaan riittävästi resursseja henkilöstön ja työn kehittämiseen.
- MAL-asioita kehitettävä siten, että ne mahdollistavat kohtuuhintaisten omistus- ja vuokra-asuntojen rakentamisen sekä toimivat joukkoliikennejärjestelyt.
- Toimivaa erikoissairaanhoidon järjestelmää ei metropolialueella saa romuttaa.
- Työnantajan vaihtuessa noudatettava liikkeenluovutusperiaatetta ja henkilöstön asema turvattava nykyisen tasoisena. Muutoksissa noudatettava 5 v irtisanomissuojaa, yhteistoimintamenettelyä ja hyvää hallintotapaa. Henkilöstökoulutusmahdollisuudet muutostilanteissa varmistettava.

JHL, JYTY, MTK eivät pyydetyistä tahoista antaneet lausuntoa.

Muut järjestöt ja yhdistykset ja elinkeinoelämä

KEVA

- Viittaa lausunnossaan kuntarakennelakiluonnokseen antamaansa lausuntoon ja siinä esittämiinsä kannanottoihin liittyen kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitukseen ja henkilöstöön.

SOSTE

- Tärkeää tunnistaa metropolialueen kansallinen merkitys ja pk-seudun segregatiohaaste. Asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia sekä demokraattisen päätöksenteon edellytyksiä tulee kehittää.
- Ratkaisun perustuttava ensisijaisesti vahvoihin peruskuntiin. Jos sellaisia ei saada aikaan järjestämistä vastuun tulee olla metropolihallinnolla. Väestöpohja vähintään 50 000 laajennetulla perustasolla.
- Metropolioorganisaatioiden toimittava läpinäkyvästi, kuntalaisia kuullen ja demokraattisen vaikuttamisen mahdollisuuksia lisäten. Kuulemisvelvoite ulotettava myös järjestöihin.

Helsingin seudun kauppakamari

- Merkityksellisintä yhteiskunnallisen päätöksenteon nopeutuminen ja kokoaminen MAL-asioissa. Ei uusia hallinnon tasoja eikä viranomaisten määrän kasvua.
- Kannattaa seudun suurten kaupunkien yhdistymistä, mutta neljän selvitysalueen mallikin on askel parempaan suuntaan. Lohjan ja Porvoon tarkastelu myös mukaan.
- Epäilee vapaaehtoisten kuntaliitosten toteutumista, jonka vuoksi tarvitaan vahvaa, kuntien suhteen itsenäistä metropolihallintoa. Se ei saa muodostaa uusia hallinnon rakenteita. Metropolikaava välttämätön. Mukaan HSL, HSY ja UL, mahdollisesti myös tehtäviä valtionhallinnosta.

Helsingin seudun yrittäjät ja Suomen Yrittäjät antoivat yhteisen lausunnon

- Elinkeinopolitiikan toteutus mukaan metropolipolitiikan kärkihankkeisiin. Tavoitteet oikeansuuntaisia muutoin. Mieluummin vahvoja peruskuntia kuin metropolihallintoa.
- Ei kantaa yksittäisiin kuntaliitoksiin, mutta myös kuntaliitoksia tulee tarkastella osana metropolialueen kehittämistä.
- Ei uusia hallinnon tasoja. Korostaa hankintojen ja palvelujen ammattimaista kilpailuttamista riittävän pienissä erissä.
- VM:n tulisi selvittää uudistuksen taloudelliset vaikutukset, kuten irtisanomiskarensin ja palkkojen harmonisoinnin vaikutukset. Korostaa myös yritysvaikutusten käyttöönottoa.

Suomen ev.lut kirkko

- Kirkon rakenneuudistus perustuu seurakuntiin jäsenten lähiyhteisönä ja alueellisiin seurakuntayhtymiin, joiden ulkorajat noudattaisivat kuntarajoja. Näin uudistus heijastuisi myös kirkon hallintorakenteisiin.
- Ei ota kantaa vaihtoehtoihin, mutta arvioi niiden vaikutusta erityisesti hiippakuntajakoon ja ruotsinkielisiin palveluihin.
- Nuorille suunnattujen palvelujen järjestämistä vastuun jakautuminen metropolihallinnolle ja kunnille voi olla ongelma, esim. toisen asteen koulutus vs. muut nuorten palvelut.
- Kiinnittää huomiota samanaikaisten vaalien ongelmiin seurakuntavaalien kokemusten perusteella.

Folktinget

- Ottaa kantaa kysymyksiin, joilla on erityistä merkitystä metropolialueen ruotsinkieliselle väestölle. Korostaa, että kuntien itsehallintoa tulee kunnioittaa jatkoprosessin kaikissa vaiheissa. Kuntien tulee huolehtia asukkaiden perustuslain mukaisista kielellisistä oikeuksista, joille tulee antaa valmistelussa erityistä huomiota.
- Hallinnollisia uudistuksia valmisteltaessa tulee kiinnittää huomiota kielellisiin oikeuksiin.
- On välttämätöntä toteuttaa kokonaisvaltainen arvio kielellisistä seurauksista, erityisesti silloin kun hallinnolliset uudelleenjärjestelyt vaikuttavat kieliryhmien todellisiin mahdollisuuksiin saada palveluja omalla kielellään.
- Näkee ongelmallisena esityksen erillisen toimielimen perustamisesta metropolihallintoon, joka yhteensovittaisi ja järjestäisi ruotsin- ja vieraskielisiä palveluja.
- Katsoo, että metropolialueen kuntien tulee tehdä yhteistyötä voidakseen antaa riittävää tietoa maahanmuuttajille kotouttamisesta ruotsiksi, sisältäen tietoa lasten oikeudesta saada ruotsinkielistä päivähoitoa ja käydä ruotsinkielistä peruskoulua.
- Korostaa kuntien välisen sopimus pohjaisen yhteistyön kehittämistä sosiaali- ja terveydenhuollon tiettyjen ruotsinkielisten ja erityisesti laajempaa väestöpohjaa vaativien palveluiden osalta. Näiden palvelujen ja tehtävien osalta tulee huolellisesti selvittää sopimusyhteistyömuodot tai sijoit-

taminen osaksi HYKS-ervaa. Näitä tehtäviä ei ole tarkoituksenmukaista siirtää mahdolliselle metropolihallinnolle.

- Korostaa, että on tärkeää, ettei valtion valmistelu ja päätöksenteko heikennä kuntien edellytyksiä järjestää yhtäläisiä palveluja suomeksi ja ruotsiksi.

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto

- Korostaa lapsivaikutusten arvioinnin tärkeyttä ja nuorten mukaan ottamista uudistuksen valmisteluun. Arviointinäkökulmaksi syytä ottaa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen tulevaisuus.

Nuva

- Pitää tärkeänä metropolikaavaa, mutta suhtautuu varauksellisesti vahvaan metropolihallintoon. Pitää huolestuttavana kehitystä, jossa lisätään väliportaan hallinnon tasoja. Korostaa nuorten kuulemisen tärkeyttä ja toteaa, että liitosselvityksissä tulisi pyytää lausunnot nuorisovaltuustoilta.
- Nuorten vaikutus- ja kuulemismahdollisuuksia tulee kehittää uusissa kunnissa, jos liitoksia alueella tapahtuu.
- Katsoo, että nuorisovaltuusto tulisi vakinaistaa jokaiseen alueen kuntaan.
- Myös ylikunnallisella tasolla ja kuntayhtymissä tulee huolehtia nuorten kuulemisvelvoitteen täyttymisestä läpileikkaavasti ja mahdolliseen metropolivaltuuston tulee osoittaa lisäksi nuorten edustaja.

Nuora

- Korostaa kuntalain 27§:ään ja nuorisolain 8 §:ään viitaten nuorten osallisuutta ja nuorille suunnattujen palvelujen järjestämisen koordinaatiota ja saavutettavuutta. Näkee ongelmallisena, mikäli järjestämistä vastuu hajautuu eri hallinnontasojille ja koordinaatio palvelujen välillä heikkenee.
- Korostaa erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden kehittämistä ja lapsille ja nuorille ominaisten osallistumistapojen tunnistamista ja kehittämistä.
- Näkee, että metropolialueella mahdollisuus nousta osallisuuden edelläkävijäksi, mikäli osallisuuskyvykset nostetaan nyt tehtävien kuntajako- ja hallintouudistusten keskiöön.

Nuoran ja Allianssin kannanotto

- Nuora ja Allianssi antoivat myös kannanoton 25.3.2013, jonka mukaan nuoria tulee kuulla alueen kehittämisen yhteydessä. Nuoran ja Allianssin mielestä VM:n lausuntopyyntö olisi tullut toimittaa erikseen alueen kunnissa toimiville nuorisovaltuustoille, nuorisojärjestöille ja muille nuoria edustaville tahoille. Vaihtoehtoisesti lausuntopyyntöön saaneet kunnat olisi voitu velvoittaa sisällyttämään lausuntoihinsa omien kuntiensä nuorten näkemyksiä.

Kotiseutuliitto, AMKE, Suomen ortodoksinen kirkko, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta ja Keskuskauppakamari eivät pyydetyistä tahoista antaneet lausuntoa.

Liite 3. Lausunnon antaneet tahot

Espeen kaupunki
Helsingin kaupunki
Hyvinkään kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kauniaisten kaupunki
Keravan kaupunki
Kirkkonummen kunta
Mäntsälän kunta
Nurmijärven kunta
Pornaisten kunta
Sipoon kunta
Tuusulan kunta
Vantaan kaupunki
Vihdin kunta
Porvoon kaupunki
Lohjan kaupunki
Siuntion kunta
Inkoon kunta
Karkkilan kaupunki
Kuuma-seutu
Suomen Kuntaliitto
Valtioneuvoston kanslia
Oikeusministeriö
Sisäasiainministeriö
Puolustusministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Perussuomalaiset rp.
Kansallinen Kokoomus rp.
Suomen Keskusta rp.
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue rp.
Vasemmistoliitto rp.
Vihreä liitto rp.
Suomen Kristillisdemokraatit rp.
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Uudenmaan liitto
Päijät-Hämeen liitto
Hämeen liitto
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS
Esoon seudun koulutuskuntayhtymä OMNIA
Helsingin seudun ympäristöpalvelut-kuntayhtymä HSY
Helsingin seudun liikenne-kuntayhtymä HSL
KT Kuntatyönantajat
JUKO
Tekniikka ja terveys KTN
TNJ

Kunta-alan unioni
AKAVA ry.
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestä SAK ry.
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Tehy ry.
KEVA
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.
Helsingin seudun kauppakamari
Helsingin seudun yrittäjät
Suomen Yrittäjät
Suomen evankelisluterilainen kirkko, Kirkkohallitus
Svenska Finlands Folkting
Lapsiasiainvaltuutettu
Nuorisovaltuustojen liitto Nuva ry.
Valtion nuorisiasiain neuvottelukunta Nuora